

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

● ANUL III ● NR. 48 (149) ● 3-9 decembrie 1992 ● 16 PAGINI ● 35 LEI

ANA BLANDIANA

"Cunoașteți un om mai calomniat decât mine în ultimele luni?"

INTERVIUL SĂPTĂMÎNI

Pag. 5-6

Mihai Șora

Gabriel Liiceanu

Gabriel Andreescu

Adrian Severin

Mișu Negrițolu

Foto: GINA MARIN

La G.D.S. despre continuarea reformei

Pag. 8-10

O CARTE CONTROVERSATĂ pag. 14

MIȘU NEGRITOLU pag. 13

RADU CĂLIN CRISTEA

Cercul vicios

Pripa desemnării premierului Văcăroiu, a noii echipe guvernamentale, chiar lansarea acelei eboșe de reformă economică în fața parlamentului au putut aminti de graba și confuzia ce au însoțit apariția FDSN-ului. Nu mai e un secret pentru nimeni că însăși varianta Văcăroiu a exprimat mai degrabă o soluție de criză. Probabil - mai ales criză de timp. Cu ochii pe ceas, președintele Iliescu a trebuit să opteze, pe ultima turnantă, între cel puțin cinci potențiali prim-miniștri, adică Nicolae Văcăroiu, Decebal Urdea, Paul Bran, Mircea Coșea și Mișu Negrițolu. În cazul unui eșec al negocierilor, dl. Văcăroiu cădea însă tot în picioare, păstrând o poziție privilegiată în competiția paralelă pentru portofoliul finanțelor. Pentru toate ministerele-cheie lupta părea a se duce pe viață și pe moarte, la ultima înfățișare fiind strigate circa patru-cinci persoane (asta s-a întâmplat la Ministerul Strategiei Economice, Reformei și Privatizării, minister topit, în varianta finală, în Consiliul pentru Coordonare, Strategie și Reformă Economică, la Ministerul Industriilor, la Ministerul Comerțului ș.a.m.d.). În topul final, aproape fără excepție, s-au aflat cu șanse aparent egale atât membri ai FDSN, cât și "specialiști". Așa, bunăoară, între variantele pentru liderul amintitului minister - pilot al reformei - figurau și două celebrități ale partidului-mamă, adică Gheorghe Vițeanu, vicepreședinte al FDSN, și Alexandru Albu, probabil cel mai la vedere creier economic din FDSN. La fel, cu șanse bune se îndrepta spre linia de sosire și senatorul FDSN Dan Marin Stellan (pentru Ministerul Finanțelor). Cu puțină naivitate, înfruntarea fedeseșiștilor cu apoliticii putea fi percepută ca o voință a președintelui Iliescu și a FDSN-ului de a-și asuma un executiv colorat politic. Trec repezitor peste Vasile Moș, kamikaze fără anvergură, împins în primul rând ca efect al te miri cărei coțcări și sfârșind în mod logic, adică prost. În rest, se vede cu ochiul liber că FDSN și-a retras cu discreție candidații pentru ministerele cele mai expuse prin evoluția crizei economice. Au dispărut astfel cât ai bate din palme oamenii FDSN-ului din cel puțin șase ministere decisive pentru mersul reformei. În fruntea Consiliului pentru Coordonare, Strategie și Reformă Economică, dar și a Ministerului Finanțelor au fost plasate două figuri consacrate deja pentru antecedentele lor reformiste, Mișu Negrițolu și Florin Georgescu. Ghici ciupercă ce-1?

(Continuare în pag. 3)

ÎN NUMĂRUL VIITOR:

150 de numere "22"

● **Interviul săptămânii: STELIAN TĂNASE, primul redactor șef al revistei** ● **Fața văzută și nevăzută a redacției**

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,
Plutirea în confuzie este una din caracteristicile epocii comunismului care se pare că se menține și în perioada post.

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,
În acest context vă întreb de ce și "22" întreține confuzia? Articolul, din nr. 44, "Dincolo de cuvinte" este al domnului Caius Dragomir sau al domnului Dijmărescu, din poză?

Indiferent de autor se impun unele precizări.

Este adevărat că PMSDR (bolșevic), în martie 1918, la cel de al VII-lea congres a luat hotărârea de a schimba denumirea partidului în Partidul Comunist (bolșevic) din Rusia, tocmai pentru delimitarea de social-democrație. Pentru că la Conferința a VI-a din ianuarie 1912, de la Praga, s-a constituit PMSDR (bolșevic). Încă din aprilie 1917 Lenin a propus ca partidului bolșevic să-i fie dată denumirea de partid comunist și să se creeze Internaționala a III-a comunistă pentru că partidele Internaționalei a II-a purtau denumirea de partid social democrat.

Este de subliniat că, Lenin la primul congres al PMSDR, din 1898, reprezenta "Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare", întemeiată de el în 1895, care dorea crearea unui partid muncitoresc unic. Majoritatea

participanților la congres o formau așa ziii "economisti" care negau necesitatea unui astfel de partid, susținând starea de răzlețire cu munca în grupuri izolate.

De altfel pe parcursul congreselor ce au urmat au existat în permanență divergențe între grupul lui Lenin și ceilalți social democrați. În primul rând în problema pământului, pentru care Lenin a susținut necesitatea naționalizării.

Revoluția din octombrie 1917 a fost dusă împotriva unui guvern în care social-democrația era reprezentată prin Kerenski ș.a. și nu împotriva țarului cum susțineau comunistii, pentru că acesta abdicase la revoluția din februarie 1917.

Soljenițin a dezvoltat primul că Partidul Comunist bolșevic Rus, sub conducerea lui Lenin, a înființat prima instituție a revoluției CEKA în scopul priorității lichidării social-democraților.

Se impune, de asemenea, sublinierea că nici Partidul Comunist Sovietic și nici Partidul Național Socialist German, ambele totalitariste, n-au avut nimic cu social-democrația.

VODĂ PETRU

P.S. Nu considerați că dările de seamă ale CIS-ului ar trebui să-și găsească locul în altă parte, nu în paginile revistei. Mai ales că valabilitatea tehnicilor adoptate a fost infirmată de alegeri.

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Vă trimit câteva rânduri a căror scriere a fost declanșată de cele două scrisori referitoare la homosexualitate, publicate recent. Mă întreb dacă veți (mai) găsi spațiul necesar publicării scrisorii mele care, mi-e teamă, nu va contribui la liniștirea definitivă a apelor și nici la instaurarea vreunui consens. De altfel, nici nu am urmărit așa ceva, cum nu ați făcut-o nici dumneavoastră când ați publicat acel grupaj de știri, al cărui curaj l-am apreciat încă atunci, dar care acum a devenit încă și mai evident, tocmai din perspectiva acelor două scrisori.

Părăsind acest subiect, aș vrea să vă împărtășesc câteva impresii de cititoare fidelă:

1. E foarte bine că "22" există, avem mare nevoie de el.
2. Aspectul grafic s-a îmbunătățit mult; "22" și-a dobândit o fizionomie foarte personală, care-l deosebește de celelalte publicații.
3. O

propunere-sugestie-rugămintă, poate deja devenită inutilă pentru că v-ați gândit mai demult la ea: publicarea textului comunicării prezentate de domnul Emil Constantinescu la München, despre care tocmai am auzit la "Europa liberă".

Vă doresc succes pe mai departe,

NADIA BADRUS

Cele două scrisori referitoare la homosexualitate, publicate în "22", nr. 45/1992, reflectă probabil o atitudine larg răspândită, definibilă prin cuplul (ce se susține reciproc) respingere-ignorare. Ca atitudine personală, ea este poate de înțeles, mai ales că urmează unei îndelungate perioade în care acest subiect a fost cu consecvență evitat și acoperit de tăcere, alături de alte subiecte "incomode". Atât doar că tăcerea sau ignorarea unui subiect considerat neplăcut nu sînt urmate de dispariția acestuia. Și nici invers, a scrie despre așa ceva nu înseamnă a-i da realitate și nici măcar a oferi argumente pentru existența sa. Ci doar a consența ceea ce oricum există. Și cum - cred că putem fi cu toți de acord - nu pagina consacrată homosexualității ("22", nr. 34/1992) a determinat apariția acesteia în România, cred că trebuie apreciată inițiativa (poate chiar temeritatea?) revistei de a fi deschis un dialog despre o temă atât de spinoasă și care pînă acum nu a fost abordată.

Aceasta precum și dorința de a nu lăsa impresia că cele două scrisori recent publicate acoperă integral opiniile cititorilor m-au hotărît să particip și eu la acest dialog epistolar.

A respinge (uneori cu repulsie) homosexualitatea reprezintă o atitudine individuală de înțeles (ea fiind probabil la noi cea mai răspândită). Am cu atât mai mult înțelegere pentru ea, cu cît, într-o anumită măsură, am împărtășit-o și eu. Ea nu oferă însă răspuns la întrebarea referitoare la măsurile pe care societatea urmează să le ia față de acei membri ai săi care sînt astfel (homosexuali). Să-i considere răufăcători și să-i trimită, fără excepție, la închisoare, cum prevede la noi articolul 200 din Codul penal în vigoare? Sau să considere aceasta ca pe o problemă privată a lor, cîtă vreme nu încalcă alte limite (incestul și violul rămînd interzise atât pentru homosexuali, cît și pentru heterosexuali); să admită deci că două persoane adulte au dreptul de a hotărî liber să stabilească asemenea relații? Întrebările nu sînt simple și înainte de a da un răspuns nu ar fi, cred, lipsit de interes să urmărim și ce se întîmplă în alte țări, ce măsuri (legale) au fost luate și de ce; totodată, să ascultăm, conform dictonului latin, și ce zice "partea

cealaltă", adică minoritatea homosexualilor. Pentru societate, nu ar fi deci vorba de a-și exprima (sau nu) un acord, ci de a gestiona în condiții optime, respectiv cu pierderi minime, o stare de fapt.

Miza este mare, căci un homosexual nu este definibil doar prin asta, ci are multe alte însușiri, mai importante, poate, pentru societate: inteligență, talent, o anumită capacitate de muncă, drepturi civice, relații familiale și de prietenie etc. Personal, cred că am fi pierdut cu toții dacă Marcel Proust, în loc să fie lăsat să scrie "În căutarea timpului pierdut", ar fi fost trimis la închisoare, în virtutea vreunui articol 200. Ar merita luate în considerare și posibilele consecințe ale marginalizării, "ghetoizării", asupra homosexualilor înșiși; ar fi de imaginat cazuri extreme precum emigrarea sau chiar sinuciderea.

Dintr-o perspectivă mai largă, cred că atitudinea allergic-repulsivă față de homosexualitate se explică, în parte, și prin dificultatea, dublată și de lipsa de dorință, de a înțelege sau măcar accepta un mod de a fi altfel decît al ei; precum și de latentă ei aspirație de a evolua spre unanimitate, înlăturînd minoritatea. Să nu aibă asemenea intransigență majoritară nici o legătură cu modul de a gândi și de a trăi care ne-a fost impus în ultimele decenii? Expresii precum "umanitate absolută", "consens național" sau obișnuința practicării "centralismului democratic" (conform căruia "minoritatea se supune necondiționat majorității") nu rămîn fără urmări, creînd impresia că adevărul e "unul și indivizibil" și că uniformitatea e de preferat diversității.

Trebuie, cred, să ne (re)învîțăm cu diversitatea, cu dreptul celui alt de a fi altfel, chiar dacă acesta este în minoritate și chiar dacă acest "altfel" nu ne face nici o plăcere.

16.11.1992

Erată

În nr. 47 al revistei noastre, în șapoul textului Mihai Șora - Un ministeriat fără precedent, în loc de Rodica Sterescu-Sântimbreanu, se va citi Doina Sterescu-Sântimbreanu.

IMPORTANT

După numeroasele solicitări venite din partea cititorilor noștri, beneficiari ai abonamentelor cu preț redus, am întreprins demersuri pe lângă Institutul pentru Democrație în Estul Europei, obținînd acordul verbal de subvenționare. Îi anunțăm deci pe profesori, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război că pot face în continuare abonamente cu preț redus la sediul redacției noastre. Costul unui abonament este de 350 lei pe un trimestru.

Revista noastră asigură în continuare contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției: costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la redacție, este de 400 lei pe trimestru (deci cu o reducere de 11% în raport cu costul real).

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 550 lei (adică o reducere de 14%).

Cititorii din străinătate se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 1.000 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 7, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 - orice număr. Exemplarele vechi din anii 1990 și 1991 vor fi comercializate la prețul de 25 lei/ex., indiferent de prețul de vânzare înscris pe ziar. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" și Ediția specială "22" - "Suspiciune de fraudă".

Redacția revistei "22" anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizată de redacția revistei "22" este interzisă.

CRONICI POLITICE

(Urmare din pag. 1)

Sub ploaia oximo- ronilor

Intr-un interviu recent, dl. Văcăroiu a afirmat că prima condiție pusă președintelui Iliescu este de a-l lăsa să-și aleagă specialiștii. Cum dl. Văcăroiu n-a dat semne foarte evidente că ar fi un specialist în justiție, cultură, apă sau păduri se prea poate ca premierul să-și fi selectat coechipierii doar pentru zona pe care o cunoștea cel mai bine, aceea a ministerelor de sprijin pentru reforma economică. Cît îi privește pe specialiștii FDSN în acest domeniu, mă tem că ei au fost acei "rabbits" de la competițiile atletice, niște purtători de trenă a căror unică misiune e de a întreține un tempo care, eventual, să contribuie la recordurile altora. Pentru celelalte portofolii, percutînd probabil și la anumite indicații ale președintelui Iliescu, FDSN-ul a încercat să împace pe toată lumea. N-a negociat cu nimeni doar Ministerul Justiției, unde dl. Ninosu, paj devotat al Cotrocenilor, luînd peste o jumătate de an sub aripa sa și procuratura, îndepărtează oarecum spaîma cotobăirii prin niscai dosare ținute sub obroc sau înaintînd în ritmurile eternității. FDSN-ul s-a mai ales cu cîteva ministere, totuși, de joc secund - sănătatea, cultura, turismul și sportul. Alți miniștri au fost scoși din pălărie peste noapte și s-a așteptat că n-au putut fi supuși unor teste foarte concludente privind fidelitatea lor față de programul FDSN. În fine, însuși președintele ales și-a îngăduit niște alinturi, fie și numai dacă ne gîndim că generalul Spiroiu a simțit o vreme în ceafă respirația gefului consilierilor prezidențiali Vasile Ionel sau că, după flasco-ul Moisi, relația guvern-parlament a fost incredințată lui Valer Dorneanu - fost consilier, din iunie '90, tot la președinție. Privit foarte de sus, dar văzîndu-i și mișcările subterane, noul guvern capătă o identitate extrem de difuză; altfel spus - e foarte limpede că e foarte tulbură.

Stînga de tip nou

Și acest executiv, ca atîtea alte produse post-revoluționare, este o emanație și nu neapărat doar a președintelui Iliescu. Pestrîtenia intruchipării cabinetului Văcăroiu e rezultatul amalgamului de tendințe și interese care i-au stat la bază. Echipa guvernamentală rămîne, în continuare, una din iluziile premierului Văcăroiu. Simptomatic este, iau doar un exemplu, cazul ministrului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, inginerul Marin Cristea, care, în timpul ședințelor de audiere pe comisii parlamentare, a fost întrebare la un moment dat cum va coopera cu colegii săi de cabinet. Dl. Cristea a recunoscut cu franchețe că are informații foarte vagi despre două-trei persoane și atât. Pe de altă parte, îndeosebi porțiunea liberală a opoziției a apreciat cu satisfacție, vecină totuși cu consternarea, reformismul foarte ofensiv din proiectele unora din membrii cabinetului. Dacă declarațiile respective nu sînt mincinoase înseamnă

că executivul își dezvăluie încă o față paradoxală și s-ar putea ca în cadrul aceluia sistem economic de stînga, de sorginte social-democrată, așa cum e definit de programul FDSN-ului, să funcționeze și asemenea centri de pură extracție liberală. Nu vreau să scotocesc prea mult prin culise dar, după o mărturie pe care n-o pot socoti decît serioasă, alegerea cumva spontană a ministrului Cercetării și Dezvoltării Tehnologice s-ar fi făcut în urma recomandării insistente a acestuia de către unul din economiștii marcanti ai opoziției. În altă ordine de idei, după unele calcule, circa treizeci de voturi ar fi flutat dinspre opoziție către FDSN și alte cincisprezece în sens invers în momentul votării executivului de către parlament. O altă ciudățenie: PNȚCD-ul e una din vocile cele mai răspicite care cer procesul comunismului și acuză justiția actuală că face jocul puterii neocomuniste; asta nu i-a împiedicat pe doi din parlamentarii țărăniști, avocații Dobrescu și Popescu, să susțină cu suspectă înflăcărare candidatura domnului Ninosu. Unii i-au văzut pe țărăniști votînd pentru. Cert este că, îndeosebi în seara de dinaintea votului, FSN-ul s-a luptat din răsputeri pentru a scoate din mintea unora din partenerii de opoziție tocmai înclinația pentru un vot favorabil noului cabinet. Încercare, pare-se, parțial eșuată. Liderul PUNR s-a bătut cu pumnul în piept, contestînd cu vehemență programul de reformă prezentat de primul-ministru. Urmarea? PUNR-ul a votat, în bloc, pentru validarea executivului.

Orice prognoză asupra comporta-

L'état c'est moi!

mentului cabinetului ales plutește, la această oră, în plin hazard. FSN-ul, PAC-ul, Alianța Liberală presimt zori negri. Servanții puterii nu văd decît triumfuri. Intr-un optimism neanalitic și pe alocuri hilar. Pe deasupra, dl. Văcăroiu mai are și ghinionul că sfaturile cu adevărat educative le-ar putea primi, în marea lor majoritate, prin mass-media de opoziție. Un alt sindrom al zilelor noastre: refuzul în val fac ca orice idee să fie imediat personalizată, astfel că orice inițiativă devine spontan decodată în nume proprii. E cazul lui Ion Iliescu, fără care FDSN-ul n-ar fi existat, iar alegerile ar fi avut cu totul alte rezultate. E, poate, și cazul lui Nicolae Văcăroiu, a cărui evoluție rămîne o mare necunoscută. Lucrînd două decenii în CSP, conducînd, în ultimii ani, chiar o direcție de sinteză a economiei centralizate, anunțînd răspicat că este adeptul sporirii controlului statului în economie, ba chiar repudiat de echipa Roman pentru acceptiunea prea conservatoare dată reformei, dl. Văcăroiu pare a se naște, ca din țeasta unei Pallas-Athene cu apucături mai balcanice, din visul de aur al președintelui Iliescu - acela conform căruia comunismul poate (ar fi putut) fi reformat din interiorul sistemului. Dacă n-a apucat să-l convingă pe Ceaușescu, dl. Iliescu încearcă s-o facă acum printr-un om care, așa cum mi s-a confosat vineri seara, cunoștea economia comunistă ca-n palmă. Întrebat dacă

asta nu e cumva un dezavantaj, dl. Văcăroiu a replicat într-un fel, pentru mine cel puțin, halucinant: tocmai faptul că știe foarte bine ce înseamnă economia comunistă îl avantajează pentru a proiecta, taman pe dos, legile economiei de piață. Despre oamenii din jurul lui Ceaușescu, dl. Văcăroiu declară zilele acestea: "Pot să vă spun că-am avut în jur oameni de mare calitate profesională, multe nume de valoare". Nu vreau să par răutăcios, dar primul-ministru ar fi putut să adauge că pe unii dintre aceștia îi vedem chiar în cabinetul său (ministrul care obliga țărani să-și ucidă pe furiș viteii pentru că n-aveau bani să-i crească și oricum le erau luați cu japca de stat; ministrul care ne învăța să facem foame, mai precis - să mîncăm rațional; ministrul care ne dădea curent electric la ore fixe).

Pro- feții previ- zibile

Pe anumite pasaje, dl. Văcăroiu dovedește un algoritm identic cu al președintelui Iliescu. Răspunzînd unei întrebări pe care i-am adresat-o acum două săptămîni, dl. Văcăroiu elogia reușitele economiei ceaușiste care, s-a subînțeles, ar fi uimit lumea dacă dictatorul n-avea proasta inspirație de a plăti datoria externă, lăsînd astfel de izbeliște retehnologizarea. Filozofia președintelui Iliescu e aceeași - sistemul comunist s-a prăbușit datorită erorilor de strategie economică. Nici dl. Iliescu și nici dl. Văcăroiu nu sînt sau nu se anunță a fi niște simboluri tîmăduitoare, domniile lor excluzînd, cum se vede, componenta ideologică a comunismului. Dacă în privința domnului Iliescu sîntem relativ lămuriți, nu va trece probabil multă vreme și dl. Văcăroiu va intra și dînsul în tabăra atît de populată a criptocomuniștilor. Multe fraze ale premierului Văcăroiu pot înspăimînta, și aleg una la întîmplare: "Vreau să spun", a declarat dl. Văcăroiu în al doilea său discurs parlamentar, "din capul locului, (că) pentru mine personal, ceea ce am realizat pînă acum, n-a avut la bază o strategie... Uitați-vă (la) ce s-a întîmplat în sistemul bancar, ce s-a întîmplat în sistemul fiscal, ce s-a întîmplat în sistemul privatizării, ce s-a întîmplat în sistemul economic ș.a.m.d.". Ce s-a întîmplat, adăugăm noi, a fost tocmai reforma pe care, în tușe grele, dl. Văcăroiu o asociază cu un prăpăd. Să întoarcem însă placa și să privim din alt unghi intențiile premierului. Domnia sa confirmă ceea ce știe toată lumea dintr-o avalanșă de exemple: că majoritatea instituțiilor economice ale statului au devenit niște vaci de mulș și un teren predilect pentru furturi organizate și abuzuri de tot felul. Așa cum e conceput acum statul aproape că iese din competiția economică, ceea ce n-ar fi chiar o tragedie dacă locul rămas gol ar fi repede ocupat de marea privatizare. Ceea ce nu se întîmplă. Poate că, pînă la un punct, motivațiile domnului Văcăroiu se susțin, gîndindu-ne că un sistem epurat de prestația statului încă nu s-a pomănit. Poate că dînsul nu dorește să întărească rolul statului în spiritul dirijismului economic comunist. Poate că speră doar să-l facă să existe, în

proporții decente, ca un competitor onest pe piața liberă. Asta ar fi ipoteza angelică, sprijinită, între altele, și de faptul că strategia privatizării a fost incredințată, cum aminteam, unor persoane cu performanțe publice în respectarea literei și a spiritului reformei.

Emi- nențele cenușii

Cum bine șade românului, analiza guvernului Văcăroiu au căpătat un aer verdictual încă înainte ca executivul să fie validat de parlament. Concluziile sînt, iremediabil, de două feluri: doar albe sau doar negre.

În mintea mea, lucrurile sînt ceva mai complicate. Ipoteza pe care o susțin este că, oricît ne-am da noi peste cap, reforma o știe pe a ei și aici se termină totul. Conceptele reformei funcționează deja într-o inerție mai mult decît indiferentă la tunbele politice. Reforma vede cifre și mai puțin idei. Nu cred că cineva, astăzi, e în stare să oprească reforma. Mi se pare destul de limpede că politicul gîfîie în urma reformei economice și îi ține cu dificultate pasul. Reforma e deja prea profundă pentru a exclude pe cineva, în pofida unor critici sfîrșitoare. De fapt, recunoscut ori nu, toată lumea face reformă, cu excepții ridicole. E vreo țară în Europa care încearcă altceva decît economia de piață? În direcția asta curge istoria, și cei care vor s-o înfrunte, plonjînd împotriva valului, se înecă rapid în propria euforie. Reforma noastră mi se pare atît de extinsă încît e în măsură să explice și blîguiala situației la dreapta sau la stînga centrului politic. Dl. Văcăroiu lansează un program de stînga și îl încredințează nonșalant unor specialiști care s-au integrat foarte bine pînă acum într-o aplicație mai degrabă liberală, deci de dreapta, a reformei. Ce să mai spunem despre președintele Iliescu care cîștigă alegerile cu un program de stînga și prezintă parlamentului o strategie cu multe influențe de dreapta? În concluzie. Mi se pare că extrem de multe diagnostice puse guvernului ales provin din tentativa evidentă de politizare, într-o direcție sau alta, a discursului. Pe cît de mari sînt libertățile admise în plan politic de evoluția reformei (în limitele normalului, desigur), pe atît de violent descrește în planul deciziilor economice. Oricîte sfidări ar fi aduse, să zicem, clasei "privatizaților", aceasta are o infinitate de mijloace pentru a se autoproteja. Cu sau fără voia unor domni numiți, întîmplători, Văcăroiu sau Iliescu. Mă întreb apoi dacă, în acest moment, vreun premier și-ar îngădui luxul de a se abate în mod programatic de la înțelegerea cu forurile fiscale mondiale. După cum mă mai întreb ce lege organică antireformă ar putea trece printr-un parlament unde opoziția depășește consistent pragul de o treime. Avem încă un guvern, de tip românesc, așa adăuga. Pe care, oricum îl negociez și construiești, tot de uniune națională iese. Să ne păstrăm capetele pe umeri, pentru că, vorba unui țaran din jurul Bucureștiului, vrem-nu vrem, ne aflăm într-un cerc vicios. Negrul sau albul văzute de mulți se arată a fi mai degrabă cenușii. La fel ca eminențele zilelor noastre.

Foto: GINA MARIN

GABRIEL ANDREESCU

Călărași, capăt de drum

14 noiembrie. Întâlnirea cu filiala Alianței Civice din Călărași. Ploaie, frig... Acceleratul a oprit în Ciulnița la 8.30. Pe stînga, trenul pentru Călărași. Vagoane înalte, cu etaj, tren de provincie. Primul vagon, al doilea, al treilea... frig peste tot.

Și, atunci, pentru prima dată am privit în jur. Mizgă pe culoar. Băncile cojite, săltate de pe cadru. Geamurile, cu veșnicile dire pe ele. În dreapta, peste culoar, doi bărbați și o femeie. Tineri muncitori, probabil. Navetiști? Rup din câte o brînzoică. "Uito, am dat 25 de lei", zice unul, privind lung la bucată lui. "Nu e dect cocă." Brînzoică de la privatizați. Cu o scursură de griș în ea. Mizerie. "Dar le face unul mai bune? 'Las' că merg înainte de bere", răspunde celălalt. "A fost bună țuica." Ride. Și scoate o sticlă galbenă. Trage un gît. "Ia și tu!" Și femeia ia și ea. E obișnuită, îi place. Femeie care muncește cot la cot cu bărbații.

Călărași. Blocuri costelive. Case cu curte. Cele din jurul gării care se văd din tren arată reci și dărăpănate. Spre centru or fi unele mai primitoare. Mergem (cu dl. Moraru) spre sala unde este anunțată întîlnirea. Între mesele astea puse pentru bere și țuică? Nu, sala e în spate, cu ecran, cu rînduri de scaune. Se proiectează uneori filme, alteori video... se țin intruniri. Dar nu se face foc niciodată. E sala fundației "Tinerii revoluției". Tinerii care tropăiau în CPUN, cînd lua cuvîntul cîte un deținut politic. Printre lideri, Constantin Dinescu. Cel care venise cu minerii, să ocupe GDS-ul, în 15 iunie '90. Închis mai demult pentru delapidare. Și bun pe urmă ca să gestioneze "bunurile poporului".

Dar trebuie să așteptăm membrii AC. Vin cîte unul, mai ales oameni în vîrstă. "O provocare!", exclamă președintele filialei. Un tip fnalt, cu părul înspicat, trencl lung, intră la responsabilul localului. "Zic că au și ei ședință aici." Care ei? "Partidul România Mare." Aha, interesant. Mai sînt? Mai sînt. Apar într-un ARO. Au garat exact lîngă intrare. Acum intră. Tineri, ori între două vîrste. Veseli. Bine hrăniți. Au o privire sclipitoare. "Vor să intimideze" mi se spune. "Știu că oamenii lor e frică. Stau lîngă ușa și celorlalți le trece poafta să intre." Îi cunosc. Energici și vulgari. Agresivi. Pe cel care umblă după mine pînă la alimentarea sau pînă la troleibuz (muncă inferioară) l-am găsit în Comisia electorală. De la România Mare.

Discutăm. Despre ultima conferință de presă a AC. Oamenii sînt înghețați. Oameni săraci. Doi tineri, unul de la ziarul local, venit să ia un interviu. Alături, un ARO venit în trombă. Cum se poate duce o competiție atît de inegală? Inegală? În Călărași există o librărie numită "Mihail Sadoveanu". Acolo pot fi găsite cărțile lui Gabriel Liiceanu, Doina Cornea, Ion Ioanid, Vlad Georgescu, Mircea Ciobanu, Adriana Georgescu. Oamenii nu cunosc istoria. De aceea votează cum votează. Discuții care nu-i interesează pe veseli de la intrare. Parfumul greu, nostalgic, al

provinciei. Și diagnosticul este precis. "I-ați lăsat în față pe toți escrocii. Aici e o luptă. Nu poți avea succes doar cu vorbe frumoase. Dacă împingeți așa la căruță, și la urmă vă retrageți, nu ajungeți nicăieri." Scepticismul oamenilor cu experiență. În Călărași, au tot avut-o. Liderul PNTCD local este un șarlatan, se zice. A ajuns în Parlament. Dar prezența lui pe liste a afectat procentele CDR. Ultima lui ispravă este smulgerea firmei AC și închiderea camerei pe care țărăniștii o oferiseră pînă cu o săptămînă în urmă Alianței. Se zvonește că la PNTCD va veni drept președinte un fost fesenisist. Se poate? Ei da, se poate. Peste tot, promiscuitate politică. Numai politică!

Reprezentantul Rompres în zonă este proprietar de editură. Semnează, din cînd în cînd, la "Totuși iubirea". Acestui colaborator al lui Adrian Păunescu, "Vocea Americii" îi oferă un post de radio - dacă obține dreptul la emisie - cu obligația să-i retransmită emisiunile. Luptătorii pentru democrație internațională își găsesc parteneri locali.

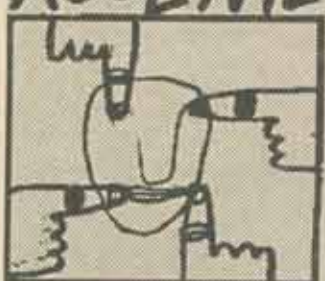
Multe locuri de muncă din Călărași depind de combinat. În campania electorală, oamenii au fost atenți. Ce se propunea pentru mamuții industriali? Cum nimeni nu venise cu soluții miraculoase, aici bate un vînt de stînga. În această luptă inegală ai nevoie de minimum de înțelegere din partea populației. Dar cum să ajungi la ea? Cu ce și cu cine? Șezători culturale, în tradiția lui Gusti, cum s-a propus la întîlnire? Ziarul local este iliescian. Televiziunea este și ea cum o știm. Presa națională?

Oamenii vin acasă, închid-deschid televizorul, beau. Le e teamă să facă politică, să nu-i dea afară.

Pe oameni îi interesează totuși ceva. Citesc Evenimentul zilei. În gară mai toți sorbeau Evenimentul. Știrile de ultimă oră: "Un bărbat a murit în timp ce se culca cu o găină"; "Badea X a crăpat capul feciorului cu o bujie de avion". "După ce au jucat-o în barbut, au violat-o și au aruncat-o în rîu cu capul înainte și cu picioarele înapoi". Or fi ajungînd la editorialul lui Cristoiu? E cam mare. Dar cine știe... Poate le mai dă o idee. Că Iliescu a devenit atît de democrat încît nu-l mai recunoști. Însă despre Evenimentul zilei nu ar trebui glumit. Exhibarea asta jalnică a delincvenței! Oroarea transformată în banalitate! Iar intelectualii noștri tac. Ba unii mai și cochetează cu editorialistul! O mizerie.

Ca și trenul care se întoarce la Ciulnița. Și cel ce te ia de acolo pentru București. Centru! Cenușiu și el, spart în bucăți. Dar mai există undeva și lumini, șampanie, parfumuri fine. În sedii autohtone sau ambasade, palate care se deschid pentru lumea politică. Pentru putere și opoziție, pe rînd sau împreună. Orașul Călărași e și el aici, uneori, invitat prin reprezentanții săi.

ACCENTE

În trecuta campanie electorală, toate grupările și-au însușit sloganul reconcilierii naționale. După doi ani de tensiuni și crize, de nesiguranță, strategii improvizate ai taberelor au găsit de cuvîntă că "reconcilierea națională" nu poate să lipsească din

panoplia de teme propusă electoratului. Că nimeni nu este pregătit să treacă realmente la un dialog, că forțele politice "negociază" mai mult cu ochii pe opinia publică încercînd să tragă capital politic decît să ajungă la un rezultat palpabil, iarăși este o evidență. Dar probabil că nici societatea

românească nu este pregătită pentru a trece la vindecarea rănilor. La toleranță, la închiderea conturilor. În campania electorală, apelurile la "consens", "înțelegere" erau intercalate cu amenințări, propuneri pentru vinători de vrăjitoare, cereri pentru pedepsirea adversarilor politici, fie pentru trecutul lor, fie pentru "trădarea de țară" ș.a.m.d. Comedia confruntărilor politice nu a încetat nici după încheierea alegerilor. Parlamentul a fost scena citorva încăierări verbale și a unor secvențe de "pupat toți piața independenti". Tenorii tribunei, ca și maeștrii cîntăreți ai culiselor se întretaie sub ochii parlamentarilor mai sobri și ai jurnaliștilor dornici de senzational. Pe aceste două straturi stă astăzi viața politică. Unul grav, al chemărilor la stabilitate, ordine, civilitate. Dar aceste glasuri sînt superficiale și neconvinse de mesajul lor. Celălalt strat trăiește viața politică numai ca o ficțiune. Și aici totul este grav. Amănunțele, fleacurile, biografiile, patimile, hobby-urile, birfele. Natuiri în fond conservatoare și statice, care se agită frenetic vrînd să dea iluzia mișcării, a dinamismului politic.

Ce lipsește din acest tablou pentru a deveni vivanț este imaginația politică. Puține idei, puține strategii, puține programe. Astăzi se improvizează: partidele se află la remorca evenimentelor. Lumea se bazează pe inteligență, pe capacitatea de a se descurca a românului. Avem o clasă politică puțin numeroasă și sub nivelul problemelor complicate ce au nevoie grabnică de rezolvare. Surprinzător, prostia este mult mai răspîndită printre oamenii politici decît aiurea. Mediocritatea cea mai groasă împiedică de fapt orice este nou să se manifeste. Clișeele, maniheismul cel mai radical, inertile, limba de lemn (la stînga și la dreapta o auzi în egală măsură), interesele cele mai mărunte se amestecă pe fondul unei orbiri cauzatoare de înfrîngeri. Partide puternice care pierd teren atît de mult încît în cîteva săptămîni pur și simplu dispar. Coaliții

STELIAN TĂNASE

Personaje și persoane

Foto: GINA MARIN

înghețate de lideri care nu se adaptează la realitate. Băgăreți veleitari care se amestecă într-ale politici, deși afirmă ferm că nu fac politică, că nu vor să fie "sus", dar, nu-i așa, "se sacrifică" pentru binele nației. Cine mai crede aceste povești? Opinia publică, destul de neinformată, și, mai ales, fără experiența demagogiei și fățarniciei, mai crede în cîte un discurs poetic sau patriotic, dar cînd va măsura rațiile de plîne și valoarea banilor va schimba extazul pe huiduieli.

Viața unui parlament, disputele politice nu pot fi detașate de mentalitatea unui popor. Așa încît e foarte exact să descifrăm în desfășurările de pe scena politică nu numai ca expresie a intereselor economice și sociale, ci și ca una a felului nostru de a fi. Invocarea lui Caragiale este în multe situații destul de exactă. Dar lui trebuie neapărat să i se atașeze pentru a descifra corect "scenele" și Ionescu din Rinocerii, Regele moare, Ucigaș fără simbrle.

Regăsim astfel logica unor gesturi normale, care altfel sînt cu totul absurde, regăsim lipsa de sens a celor mai multe acțiuni întreprinse de un personaj sau altul de la putere sau din opoziție, regăsim sentimentul zădărnicii care poate să cuprîndă lumea. Omeneșul cel mai profund, ascuns după multe straturi de politețuri și protocoale, se dezvăluie brusc atunci cînd un senator tușește la tribuna Parlamentului, cînd președintele Camerei sună clopoțelul pentru a-l întrerupe de Dinu Patriciu sau cînd uită să-l întrerupă pe decendentul plîngăciosului ce rostea, scoțînd batista, "țărișoara mea". Este bine să fii atent la modul cum își aprinde domnul Coposu țigara pentru a privi în fumul ce-l învăluie și să îl ascuți o clipă mai tîrziu evocînd anii '40. De fapt, atunci cînd privești protagoniștii dramelor politice cu ochi de scriitor, diferențele de ideologie dispar instantaneu, rămîine numai personajul. Gesturile sînt aceleași, reflexele, dorința de întîietate, poftele, traumele, ticurile egalizează. Ușor i-am putea împărți pe brazierii noștri politicieni după temperamente, după situația familială, după averea părinților, după numărul de călătorii în străinătate sau după alte criterii (mai cumînți sau mai nebunești) ale statisticii.

Personal, prefer criteriile vagi și precise în același timp ale scriitorului. Și trebuie să recunosc că în ipostază de posibile personaje, de oameni în carne și oase, în ciuda ieșirii în prim-plan a defectelor, îmi sînt mult mai simpatici decît în postura de politicieni. Pe acest plan, desigur, drama noastră națională va putea să ducă în cele din urmă la "pupat toți piața independenti", dar în Parlament nu. Acolo toată lumea pune armura de dragul mass-mediei, galeriei, posterității sau Dumnezeuului fiecăruia.

ANA BLANDIANA:

“Acum într-adevăr îmi dau seama că Alianța era a noastră”

Foto: GINA MARIN

Ați avut de curând o intervenție în “România liberă” în legătură cu afirmația făcută într-un interviu referitoare la înființarea PAC.

Nu a fost un interviu, ci o anchetă apărută în “Țara Făgărașului”. Sintagma despre greșeala care ar fi fost înființarea PAC nu aparținea răspunsului meu, ci întrebării din anchetă: “Credeti că înființarea PAC a fost o greșală?”. Această întrebare și răspunsul meu (extrem de trunchiat, redus la mai puțin de un sfert, dar pe sârte și fără precizarea tăieturilor) au fost reproduse într-un buletin PAC, cu precizarea că este un fragment dintr-un interviu. Din acest buletin, fără indicarea sursei, au fost reproduse în “Expres” cu un titlu care transforma întrebarea în răspuns. De fapt, răspunsul meu făcea o analiză a motivelor pentru care a fost înființat PAC, precizând nu numai că am fost de acord, dar chiar am militat ca el să se înființeze. La jumătate de an de la înființarea Alianței, am văzut că prestigiul FSN scădea văzând cu ochii, dar ceea ce pierdea FSN nu câștigau partidele din opoziție, ci cele extremiste. Sau creditul pierdut al FSN trecea într-un indiferentism și o deprimare mai gravă chiar decât extremismul. Nu am găsit decât soluția să dăm zestre numele nostru – care avea aură în conștiința electoratului – unui partid care să intre imediat în CNID. Comentariul meu din “Țara Făgărașului” se încheia cu afirmația că acum mi se pare că a fost o soluție de diletanți. Nu este prima oară când spun că în România nu există profesioniști politici decât de “cealaltă parte” a baricadei. Cu excepția câtorva oameni politici ajunși pînă la noi de dinainte de război, sîntem de fapt un număr de intelectuali care din altruism sau din alte motive s-au hotărît să țină locul unei clase politice care nu exista în 1989. Evident, când am spus “diletanți” mă refeream și la mine însămi, nu numai la cei din PAC. Dacă nu am fi fost diletanți ne-am fi dat seama că exista o soluție mai bună: ca Alianța Civică, ca organizație politică apărută, în întregime ei, să intre în CNID. Așa cum mai târziu, de altfel, ea a intrat în CDR. Marele câștig ar fi fost că Alianța nu s-ar mai fi despărțit în două, realizînd două părți care nu sînt la un loc atît de puternice ca Alianța de dinainte de despărțire.

Dar poate că oricum Alianța s-ar fi scindat mai târziu, așa cum s-a despărțit FSN de FDSN. Nu vi se pare că relațiile dintre AC și PAC încep să semene cu relațiile dintre FSN și FDSN?

Nu. Nu mi se pare deloc. FSN s-a despărțit de FDSN în cadrul luptei pentru putere, pe de o parte, iar pe de altă parte, în cadrul diferențierii ideologice celor care luptau. Unii susțineau reforma și găseau avantaje în accelerarea ei, ceilalți – chiar dacă nu îndrăzneau s-o spună foarte clar – preferau frînarea ei sau cel puțin alte ritmuri. Pe cînd, între PAC și Alianță, cel puțin pînă în momentul despărțirii – dar eu sper că și în continuare –, nu existau deosebiri ideologice. După cum nu poate exista o luptă pentru putere, pentru simplul motiv că Alianța a refuzat să participe pe listele electorale.

Dar o luptă pentru putere, la vîrf, a apărut. Cel puțin în ochii unora dintre cei care au asistat a arătat astfel.

Vă referiți la candidatul pentru președinție. Cred că presa a avut un rol destul de important în acest “arătat”, pentru a face lucrurile mai senzaționale. Și, pentru că era mai simplu să prezinte persoane decât idei, a personalizat în extrem lucrurile, transformînd o opoziție de principiu într-o opoziție de persoane.

Deci era o opoziție de principiu între Emil Constantinescu și Nicolae Manolescu?

Da, de fel de a vedea lucrurile. Nu

neapărat între Emil Constantinescu și Nicolae Manolescu, ci între cei care susțineau că cineva ca Emil Constantinescu are mai multe șanse decât cineva ca Nicolae Manolescu, Ion Rațiu sau Sergiu Căneșcu.

Vorbim despre relația AC-PAC. De aceea nu cred că discuția ajunge la dl. Rațiu sau la dl. Căneșcu.

În acest fel de a se opri discuția se falsifică lucrurile. Pentru că Emil Constantinescu, în ultimă instanță, nu l-a înfrînt pe Nicolae Manolescu, ci pe Ion Rațiu. În totalitatea lor, lucrurile arată în felul următor: atunci cînd presa cerea enervată CDR să-și nominalizeze un candidat și cînd se vorbea la nesfîrșit despre întîrzierea în acest domeniu, Emil Constantinescu nici nu exista încă în mintea cuiva.

Și nu se vede acum că presa avea motive să

- cînd am spus diletanți, mă refeream și la mine, nu numai la cei din PAC ● e o greșală că partidul care s-a născut din Alianță poartă numele Alianței ● presa a transformat o opoziție de principiu într-o opoziție de persoane ● alegerile nu puteau fi cîștigate cu vorbe, ci cu tractoare ● mi se pare ciudat să vorbești despre lipsa de curaj a celor care au rămas în Alianță ● la început toți am spus că nu vom candida și nu vom accepta nici un post ● relațiile AC-PAC au intrat în criză în timpul congresului prin care s-a înființat PAC ●

fi enervată? Nu s-au pierdut alegerile din cauza acestei întîrzieri? Sau și din cauza aceasta?

Nu din cauza aceasta. Aproape că aș prefera să fie așa. Din păcate, cu tot ce știm acum, cred că alegerile nu puteau fi cîștigate.

Nici dacă am fi avut cu un an înainte un candidat pregătit pentru președinție?

Poate că nu. După analiza pe care am făcut-o pentru mine însămi acestor alegeri și după ce ne-am trezit ca dintr-un vis nepermis de frumos din iluzia că le-am fi putut cîștiga – iluzie care acum cred că a fost și organizată –, știu că alegerile au fost pierdute la sat. Și, mai ales, știu că ele nu puteau fi cîștigate cu vorbe, ci cu tractoare.

Am înțeles că asupra anumitor fapte legate de formarea PAC aveți altă imagine decât dl. Nicolae Manolescu. Deci cum s-a format PAC?

O să încerc să răspund urmînd firul argumentelor d-lui Manolescu din interviul pe care l-ați luat săptămîna trecută. Dl. Manolescu susține că AC nu a avut atunci 100.000 de membri, ci o cifră cu un zero mai puțin. Asta dovedește că dl. Manolescu nu cunoștea situația Alianței, la activitatea căreia a participat destul de rar, de altfel. În clipa în care a devenit președintele partidului ei, numărul membrilor Alianței la acea dată depășea 100.000. După formarea partidului, o parte au demisionat din Alianță pentru că s-a format partidul. Nu discut dacă aveau sau nu dreptate. În Alianță rămăseseră mai mult de 80 % din membrii ei, cam 15 % trecuseră în partid. Deci nu era un motiv să părăsești Alianța pentru că s-a făcut partidul Alianței. La urma urmei, opțiunea se produsese democratic, dl. Manolescu are dreptate. Într-adevăr s-a votat, într-adevăr majoritatea au votat pentru formarea PAC, dar au rămas în Alianță. Deci era o opțiune de principiu. De aceea, felul d-lui Manolescu de a vorbi despre lipsa de curaj a celor care au rămas în Alianță mi se pare cel puțin ciudat. Dînsul spune: “Blandiana nu a avut curajul să intre în partid”. Nu. Eu nu am avut curajul să-mi calc cuvîntul. Eu am fost unul din oamenii care au gîndit Alianța așa cum este și acum: un organism neimplicat în cucerirea puterii. Am spus de la început că niciodată nu voi candida pe nici un fel de listă și nu voi accepta nici un fel de post.

Așa cum au spus, de altfel, toți în prima clipă. Chiar și dl. Manolescu. Eu însă nu puteam să-mi calc cuvîntul. De altfel, era absolut necesar să rămîn oameni care să nu-și calce cuvîntul. Acești oameni au rămas în Alianță. Urmînd firul expunerii d-lui Manolescu, vreau să precizez cele două clauze, pe care dînsul nu le numește și le tratează extrem de minimalizator, clauze stabilite între cei care rămăneau în Alianță și cei care treceau în partid:

1. Cele două organizații să rămîn legate printr-o formă de structură; mai precis, un vicepreședinte al uneia să facă parte din Comitetul Director al celeilalte și invers, această legătură de structură urmînd să se repete la toate nivelele. În felul acesta, insist, nu era vorba – așa cum apare în diverse interviuri ale principalilor doi lideri ai PAC – de controlul Alianței asupra partidului. La urma urmei, se poate spune că ar fi fost și controlul partidului asupra Alianței. Dar era o legătură din care cu toții am fi avut de

veneau persoane care nu aparțineau conducerii. În cel mai scurt timp, am renunțat să mai insistăm și noi. De-a lungul timpului, au mai avut loc în cîteva momente apeluri ale noastre de a relua legăturile. Încet-încet, ne-am obișnuit cu situația. ...Și noi care spuneam că nu putem reuși decît împreună – cînd spun “noi” mă gîndesc în egală măsură la PAC. PAC a ajuns în punctul în care cea mai mare problemă a lui a devenit să lupte împotriva acestui termen “împreună”. Obsesia că nu trebuie controlat de Alianță este o obsesie împotriva nevoii de a fi împreună.

Nu cumva relațiile AC-PAC erau deja deteriorate în momentul în care s-a constituit PAC? Scena relatată în interviul d-lui N. Manolescu în interviul din “22”, despre modul în care s-a renunțat la punerea pe listele Comitetului Director PAC a lui Gabriel Andreescu nu arată oare acest lucru?

Într-adevăr, relațiile AC-PAC au intrat în criză în timpul congresului prin care a fost înființat PAC. Atunci a fost un moment-cheie al deteriorării acestor relații. Motivările și derularea scenei cu Gabriel Andreescu au fost însă mult deosebite în realitate față de felul d-lui Manolescu de a o relata. Dl. Manolescu susține că Gabriel Andreescu nu a avut curajul să intre în PAC. Și susține mai mult: că Gabriel Andreescu s-a opus formării PAC. Vreau să vă spun că Gabriel Andreescu, care este unul dintre cei patru-cinci oameni din durerea și inteligența cărora s-a născut Alianța Civică, nu numai că a acceptat formarea PAC, dar, cu seriozitatea care îl caracterizează, a gîndit chiar pînă în cele mai mici amănunte felul în care acest partid, născut din Alianță, va putea să se desfășoare, profitînd de atuurile Alianței. Gabriel Andreescu nu s-a opus formării PAC. S-a opus felului grăbit și lipsit de responsabilitate organizatorică de a se petrece lucrurile. Totul s-a precipitat, iar Gabriel Andreescu era omul care ar fi dorit ca lucrurile să se desfășoare cu socoteală și fără să șocheze pe nimeni. A existat o primă ciocnire între Gabriel Andreescu și Nicolae Manolescu la consfătuirea de la Sibiu de dinaintea congresului – consfătuire la care eu nu am participat, la acea dată avînd un program de conferințe la Padova – și unde Gabriel Andreescu nu s-a opus formării partidului, ci faptului că Nicolae Manolescu a dat presei ca sigură formarea partidului înainte ca acest lucru să se fi votat în Comitetul Director al Alianței, forțînd mina reprezentanților filialelor. Acesta a fost, în realitate, punctul de pornire. În ceea ce privește momentul despre care vorbiți, din timpul congresului, lucrurile s-au desfășurat în felul următor. Văzînd că Gabriel Andreescu – încă o dată spun, unul dintre autorii Alianței – nu a fost menționat pe lista de propuneri a viitorului comitet național al partidului, și cum exista acest drept democratic de a se face propuneri și din sală, m-am ridicat și l-am propus pe Gabriel Andreescu. Nici un fel de propoziție specială nu mă lega de el. Îl cunoșteam puțin. Eram înființat mai legat, în timp, printr-o viață întregă de literatură, de Nicolae Manolescu. Dar mi s-ar fi părut imoral și mi s-ar fi părut că sînt pârtaș la o mare nedreptate nefăcînd această propunere, cînd știam că Gabriel Andreescu voia să intre în partid. Și vă spun acum cu o mare siguranță că dacă el ar fi fost în partid, partidul nu ar fi avut decât de cîștigat din toate punctele de vedere. Deci eu l-am propus din sală. Dl. Manolescu se afla în acel moment la prezidiu. După ce am făcut această propunere, a părăsit prezidiul și cineva a venit de afară și m-a chemat. Pe coridor mă aștepta dl. Manolescu, spunîndu-mi: “Retrage-te și imediat propunerea sau părăsim cu toții congresul și Alianța noastră”. S-a produs aproape o busculadă în jurul nostru. S-au strîns mulți dintre cei care treceau pe coridor. La un moment dat a ieșit și Gabriel Andreescu din sală. Chiar și acum, cînd vă povestesc, scena mi se

(Continuare în pag. 8)

(Urmare din pag. 5)

pare de neînchipuit. Am fost atât de șocat încât pur și simplu nu mi mai amintesc următoarele minute. Țin minte doar că am spus: "Pentru Dumnezeu, dar faptul că nu vrei să-l primești dovedește că aveți ceva de ascuns". Era tot ce-mi venise în minte în acea clipă, fiind mai mult decât toate mă șocase formula "Alianța noastră". Acum, într-adevăr, mi dau seama că Alianța era a noastră.

S-ar părea că Gabriel Andreescu a lăsat ca decizia recuzării sale să vă aparțină dvs. și lui Emil Constantinescu. Iar decizia a fost diplomatică.

Decizia nu depindea de mine. Eu făcusem tot ce puteam face, îl propusesem și trăgeam (și încă trag) consecințele aceluia gest. Propunerea mea ar fi trebuit să fie susținută în mod public și de alții. Erați, ca membru fondator, în sală. De ce n-ați făcut-o?

La data aceea nu eram deloc la curent cu tensiunile AC-PAC, ca majoritatea membrilor din sală, de altfel. În același moment în care se petrecea scena de culise (am reconstituit mai târziu), în sală Alexandru Popovici a pus la vot o hotărâre potrivit căreia aceeași persoană nu putea face parte și din Comitetul Director al AC și din Consiliul Național al PAC. Hotărârea s-a votat cu foarte puține voturi împotriva, printre care și al meu, și în felul acesta Gabriel Andreescu a fost automat scos de pe listă. V-aș ruga însă să revenim la textul din "Țara Făgărașului". De fapt, credeți că formarea PAC a fost o greșală?

Vă răspund ca și celor de la "Țara Făgărașului": întrebarea mi se pare nenuanțată. Nu cred că nașterea PAC este o greșală, dar sînt absolut convins de faptul că este o greșală că partidul care s-a născut din Alianță poartă numele Alianței. Această omonimie, care și-a pierdut în scurt timp orice conținut, a fost născătoare de mari confuzii și, de altfel, se află chiar la originea neînțelegerilor din ultimul timp. Pentru că dacă PAC nu s-ar fi numit PAC, ci cu totul altfel, ar fi fost absolut indiferent ce crede el pe o temă sau alta sau cum se poartă în diverse ocazii. Dar nu ne poate fi indiferent cum se poartă cineva care este confundat cu noi, deși, din păcate, nu mai avem nici un fel de contacte, decât faptul că dialogăm prin interviuri. Nu mai avem nimic împreună, se pare că nici măcar ideile. Cel puțin așa se poate deduce din informațiile apărute în presă în ultimul timp despre unirea dintre PAC și diversele aripi, uneori opuse între ele, ale liberalismului. Nu avem nimic împotriva ideilor liberale, este vorba de faptul că PAC a declarat că va evolua pe baza ideilor Alianței și a Cartei Alianței. De altfel, în interviu d-lui Manolescu din numărul trecut al revistei dvs., cel mai tare m-a impresionat disponibilitatea PAC de a-și alege o ideologie pentru vreun segment de populație pe care să-l reprezinte, răsturnând ordinea politică a lucrurilor, în care ideologia atrage segmentul de populație și nu invers.

Care ar fi soluția?

Să nu mai fim sentimentali.

Nu credeți că ar fi fost mai bine dacă Alianța, în loc să fie mulțumită că nu a intrat în politică și nu a căutat puterea, trimitea în Parlament oameni mai adecvați cu așteptările electoratului?

Dar nu despre asta este vorba. Pur și simplu cei din Alianță sînt oameni care nu au vrut să renunțe la propriile lor profesii. Dacă mă întrebați pe mine, o să vă spun că niciodată nu voi opta pentru a-mi schimba destinul. Pot să accept, cu sentimentul că fac un sacrificiu, să amîn scrierea unor cărți pentru un an, pentru doi... Mi se pare exagerat de lung timpul în care am stat departe de masa de scris. Ideea că definitiv mi-aș petrece viața în Parlament și pe scena publică, în loc să mi-o petrec cu ușa închisă în fața mesei mele de scris, mi s-ar părea o tragedie personală.

Dar un mandat nu ține o viață, ține patru ani (în cel mai bun caz). Și nu este vorba numai despre dvs.

Marea problemă a acestor alegeri (ca și a celor de dinaintea lor) nu a fost aceea că nu existau oameni care să fie votați. Deși, evident, felul în care arată partea noastră de parlament dovedește că nu am știut să-i alegem. Dar marea problemă a procesului electoral este că cei care au votat nu au știut să voteze. Deci în momentul în care am optat pentru crearea unei organizații politice apartidice am fost conștienți (și, din nefericire, ideile noastre se verifică într-un mod înspăimîntător) că nimic nu se va putea schimba în România până nu se vor schimba mentalitățile.

Dar, de vreme ce parlamentarii noștri arată cum arată, chiar presupunând că

oamenii ar fi putut "vota bine", nu cumva își iroseau voturile? Nu cumva opoziția ne-ar fi oferit variante de guvernare la fel de nemulțumitoare ca realitatea parlamentară?

Nu. Să nu exagerăm. Nu-și iroseau voturile. Pentru că cele mai proaste dintre soluțiile noastre umane sînt oricum mai bune decât cele mai bune soluții umane ale lor. Cei mai necinstiți din partea asta sînt totuși mai puțin necinstiți decât cei din cealaltă parte. Dar răspunsul la întrebarea dvs. este altul. De exemplu, unul dintre scopurile Alianței și dintre obiectivele - pentru a folosi un limbaj de lemn - luptei noastre, este crearea unei pepiniere de oameni politici. Organizația noastră de tineret, colocviile și cursurile din anul viitor pentru care ne zbatem ca să obținem sponsorizări, asta are ca scop: crearea unei clase politice. Iar faptul că noi înșine, Alianța, așa cum este ea în punctul de pornire, nu a vrut și nu vrea să devină partid, este un fel de a ajuta partidele. Știam cât de adînc este înrădăcinată în români spaima de noțiunea de partid sau

vezi cu exactitate ce număr de membri ai, pentru că acum este un moment depresiv. De exemplu, la Alba Iulia, unde este o filială a noastră foarte bună, mi s-a spus că la contactarea telefonică pentru a fi invitați, mulți au răspuns lucruri de genul "nu mai am putere", "nu mai folosește la nimic", "nu mai are rost", continuînd totuși să-și plătească cotizația. Ei aparțin Alianței, dar încetează să aibă puterea de a activa. Unii. Alții, dimpotrivă. La București, cel puțin, a apărut un fenomen de-a dreptul impresionant: al oamenilor care s-au înscris după pierderea alegerilor și au cerut să fie utilizați, mărturisindu-și un soi de remușcare că pînă acum au crezut că a fost suficient să voteze sau să simpatizeze, fără a se implica. Am avut cazuri de oameni de artă care s-au pus la dispoziție cu timpul lor pentru orice fel de treabă. Cu remușcarea că nu au făcut-o înainte. Va trebui să treacă acest moment acut pentru a face un recensămînt.

Credeți că Alianța a făcut ceea ce și-a propus în problemele legate de: calitatea vieții,

● este greu de spus cîți membri are Alianța în acest moment depresiv ● avem un fel de oroare de a semăna celorlalți, întotdeauna am crezut că sîntem de altă calitate, de aceea nu ne-am făcut publice disensiunile ●

disprețul pentru noțiunea de partid, legată de perioada în care partid însemna partid unic. Noi dorim ca oamenii să intre în partide, după cum aparău ideile acestor partide garantîndu-le cu destinul nostru lipsit de ambiții politice, astfel încît de la noi ideile sînt mai ușor acceptate de oameni decât de la niște oameni politici pur și simplu.

Înainte de alegerea candidatului CDR pentru președinție, Alianța a fost receptată ca o organizație apartidică. Dar acum cred că este "marcată" aproape ca un partid politic. Iar dacă ar fi să recomandați, ce partide ați recomanda electoratului?

Îmi pare foarte rău, dar asta este într-adevăr o întrebare la care nu mă simt în stare să răspund. În ceea ce privește observația dvs. de dinainte, referitoare la Emil Constantinescu, candidatul Solidarității și al Alianței la președinție, mai precizez o dată, deși am făcut-o în numeroase rînduri: Emil Constantinescu a apărut în discuție după alți independenți, în momentul în care trebuia făcut ceva pentru salvarea situației. Cu siguranță ați aflat că înainte de a fi propus Emil Constantinescu i s-a propus lui Gabriel Liiceanu să candideze, lui Ștefan Augustin Doinaș, profesorului Alexandru Zub de la Iași. Toți niște independenți. Nici dl. Doinaș nu era la acea oră membru al PAC. Înainte de a apărea Emil Constantinescu apăruse ideea că numai un independent va putea scoate CDR din blocajul în care intrase.

Acum Emil Constantinescu este un om politic. Posesorul celui mai mare capital politic din România, după președintele Iliescu.

Da, cred că da.

De acum înainte, Emil Constantinescu este un om politic sau este un reprezentant al Alianței, organizație apartidică?

Alianța este o organizație politică apartidică. Emil Constantinescu nu reprezintă un partid. Este un om politic, îi doresc din toată inima să fie om politic, dar nu este membru al nici unui partid și nu reprezintă nici un partid. El reprezintă trăsătura de unire dintre aceste partide, ca și Alianța.

Știți, bineînțeles, care a fost soarta organizațiilor similare Alianței din fostele țări comuniste: Forumul Civic cehoslovac, Neues Forum, Solidarność.

A produs un președinte.

Au produs mai multe partide.

Da. Și noi am produs unul.

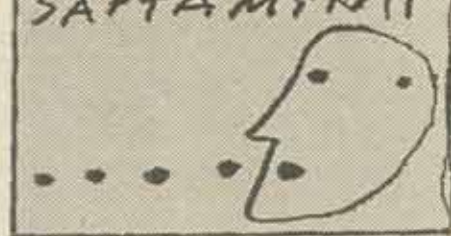
Veți mai produce?

În orice caz, eu personal, nu. O să fiu președinta Alianței pînă la apropiatul congres. Nu am cum ști ce se va întîmpla după aceea. În acest moment însă, fiind ne desfășoară conferințele județene în toată țara, vă pot spune că Alianța nu mai produce un partid, pentru simplul motiv că în România, credem noi, există prea multe partide, nu prea puține.

Cîți membri membri are în acest moment Alianța?

După aceste conferințe județene, care sînt primele de la congresul în care s-a născut PAC, trebuie să avem o imagine asupra forțelor noastre la această oră. Alianța a fost supusă la două reduceri: pe de o parte au părăsit-o cei care au trecut în PAC, pe de altă parte au părăsit-o cei care au protestat ieșind din Alianță pentru că s-a format PAC. Este extrem de greu să

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

Între cei care au plecat din Alianță sînt și ziarștii. Chiar și membri fondatori al Alianței Civice, ca mine, de pildă. Printre motivele plecării a fost implicarea Alianței în viața politică și lipsa transparenței. Am impresia că Alianța este rareori autocratică.

Paradoxul ce face ca abia în ultimul timp să se discute despre relațiile AC-PAC, care arată așa de un an de zile, este că noi am avut în permanență un fel de jenă de a ne "spăla rușele în public", cu atît mai mult cu cît foarte mulți făceau acest lucru. Și avem un fel de oroare de a semăna celorlalți. Puteți să ne considerați prea orgoliosi, dar întotdeauna am crezut că sîntem de o altă calitate și nu am făcut publice disensiunile noastre. Dacă nu de altceva, dîintr-un fel de compasiune pentru cei despre care știam că ne iubesc împreună. Acest lucru s-a întors într-un mod foarte grav împotriva noastră cu prilejul marelui scandal care a fost orchestrat în presă, la nominalizarea de către CDR a lui Emil Constantinescu. În timp ce toată presa ne insulta, noi am hotărît să nu răspundem. Puteam să relatăm tot ce se întîmplase și să fim, în ultimă instanță, democrați, transparenți. Dar ni s-a părut că atunci, înainte de alegeți, această transparență nu ar fi fost decât în serviciul adversarilor noștri și am preferat tăcerea. După ce totul trecuse, la începutul campaniei electorale am avut o conferință națională a Alianței, unde eu personal și comitetul de coordonare am fost criticați pentru faptul că nu ne-am apărut, că nu am atacat, că nu am răspuns în presă spunînd adevărul-adevăr, atacînd PAC și mijloacele pe care acesta le-a folosit. Dar eu continui să cred că am făcut bine. Indiferent cîte disensiuni ar exista în interiorul CDR, eu nu pot uita niciodată că adversarii noștri se află în afara acesteia. Indiferent cîte nemulțumiri am avut pe parcursul campaniei electorale și a nesfîrșitelor ședințe din CDR, eu nu-i pot scuza niciodată pe cei cărora înainte de alegeți - înainte de confruntarea în care, în fond, urma să se hotărască soarta țării pentru următorii patru ani sau poate chiar pentru mai mult timp - nu le-a păsat de asta și, aparținînd Convenției, au atacat-o în presă.

Nu PAC a organizat campanii de presă. În orice caz nu la revista "22", unde însă, într-adevăr, am publicat opiniile noastre despre greșelile CDR care puteau periclita alegerile. Acum, cînd alegerile sînt pierdute, nu găsiți nîmănuși nici o vină?

Ba da. Principala vină pe care o găsesc CDR (Alianței și mie) este că am crezut într-un mod de-a dreptul iresponsabil că vom cîștiga aceste alegeri. Am fi fost obligați să ne dăm seama că avem destul de puține motive să credem asta și înfinit mai multe pentru a ne îndoi. Iar faptul că nu am făcut-o se datorește felului în care s-a desfășurat campania electorală, mai ales în orașe, mai ales în locurile despre care știam că sînt ale noastre. E adevărat că în orașe campania s-a desfășurat într-un mod atît de exaltant încît a fost ușor să ne pierdem capul. Am participat, rînd pe rînd, din Moldova pînă în Dobrogea și din Banat pînă în Maramureș, la mitinguri în care pîtolele debordau de oameni în orașe în care adversarii noștri nu reușiseră să umple primele trei-patru rînduri ale unei săli. Era ușor să începem să credem că poporul român s-a schimbat. Dar asta nu este o scuză suficientă pentru felul în care CDR nu a supravegheat în întregime procesul electoral, pentru felul în care nu am reușit să pătrundem la țară. Este evident că alegerile acolo s-au pierdut. Noi eram niște cvasi-necunoscuți acolo, comisiile electorale s-au aflat aproape la voia întîmplării, iar întîmplarea se numea mafia locală, primarul care vota pentru sutele de bătrîni care nu veneau să voteze.

Dar nici în București și alte orașe mari, CDR nu a avut voturile întregului electorat.

Puneți o altă problemă, extrem de dureroasă: este vorba de felul în care a reacționat electoratul în orașele în care noi am cîștigat alegerile locale. Acolo unde CDR a cîștigat alegerile locale, prestigiul ei a fost erodat de acest cîștig. Pe de o parte pentru că primarii le-au stat la

îndemână prea puține mijloace de a arăta că se poate schimba ceva de către CDR, iar pe de altă parte, pentru că în numeroase locuri - și, din păcate, Bucureștiul se află printre acestea - primarii CDR nu au fost la înălțimea ideilor ei și a iluziilor pe care lumea și le-a legat de ea.

Dar nu vi se pare că: 1. CDR a fost, în parte, un organism artificial și riscă să fie din ce în ce mai mult așa ceva, dat fiind că viața politică o fac partidele; 2. CDR a introdus în Parlament partide care altfel nu ar fi intrat niciodată; 3. CDR a introdus în Parlament mulți parlamentari de care electoratul este deja nemulțumit? Cât timp credeți că oamenii vor mai vota idealul și vor fi îngăduitori cu o realitate sub așteptările lor? Nu sînt neliniștii liderii CDR de posibilitatea că la alegerile ulterioare, dacă CDR va mai exista, riscă să aibă un electorat și mai mic?

Precizez de la început că exceptînd punctul 1, la care am o părere diametral opusă de a dvs., sînt absolut de acord. Și o să vă explic de ce, cu argumente venite din interior. La punctul 1 însă nu aveți. Pentru că numai dacă logica este ceva artificial, numai atunci CDR este artificială. CDR este singura soluție logică pe care partidele din opoziție o puteau găsi pentru a căpăta o șansă în lupta împotriva celor ce dețin puterea. În cele din urmă s-a văzut că această șansă, chiar și așa, este extrem de redusă. Dl. Coposu a susținut că nici unul din partidele CDR nu ar fi intrat în Parlament dacă nu ar fi făcut parte din ea. Deci logica și experiența de la alegerile anterioare le obligă să se unească. Aceeași logică le obligă să rămână împreună. CDR trebuie să se organizeze. Pentru că această CDR s-a devinut ceva funcțional este nevoie ca fiecare să treacă peste orgoliile și interesele în fond ridicele. În privința punctului 3, cel legat de listele CDR, împărtășesc întru totul părerea dvs. Chiar din cauza acestui punct, campania CDR a fost prost organizată și nu a funcționat. Jumătate din timpul campaniei electorale, mai mult de o lună, partidele din CDR au pierdut timpul la toate nivelele (deci în județe, ca și la București) discutînd aceste liste. Dacă discutarea acestor liste ar fi presupus discutarea oamenilor, aș fi putut scuza pierderea de timp. Dar nu s-au discutat oameni. Nici măcar nume de oameni. Nu s-au discutat decît cifre, raporturi. Aceste raporturi cifrice, ca și impunerea de la centru în județe a unor candidați au născut mari tensiuni în județe. Alianța, prin cei doi reprezentanți ai ei în CDR - eu și Băcanu -, am pledat la început cu naivitate și entuziasm, după aceea cu revoltă și chiar cu disperare, pentru un sistem pe baza căruia să poată fi determinată calitatea oamenilor pe care urma să-i avem în Parlament. Am mers pînă la a propune "băbește" să stringem la un loc toți candidații de care ne simțim în stare și să-i supunem aceluiași proces de selectare folosit pentru candidații la președinție.

Nu vi se pare că a zis din partea Alianței o nervozitate, să-i zicem, față de presă, o nemulțumire care răzbate încă și acum de cite ori atîngem subiectul acesta?

Cunoașteți un om mai calomniat decît mine în ultimele luni? Vă dați seama că au existat săptămîni în șir care eram insultată pe pagini întregi și, în același timp, în presa puterii și în presa noastră? Nu știu ce înțelegeți prin nervozitate. Poate dacă ați fi folosit cuvîntul durere, el ar fi fost foarte exact. Nervozitate, din păcate, nu s-a manifestat. Dacă manifestam nervozitate, și ar fi fost mult mai inteligent să fac asta, aș fi atacat și eu, și cu siguranță ar fi fost mai bine. Am rămas pasivă, pentru că așa mi s-a părut mai înțelept. A fost însă o formă de masochism, pe care o regret. De altfel, port o reală admirație ziaristilor și sînt convinsă că mulți dintre ei sînt egali, iar cîțiva superiori, oamenilor politici, și cred că ziaristii independenți sînt niște adevărați oameni politici, așa cum înțeleg eu politica - o atitudine civică evoluată. Citesc cu încredere comentariile lor și mă întristez doar cînd citesc în ziare informații false, trunchiate, care apoi sînt preluate, de ei sau de alții, în comentarii tendențioase. Dar se pare că în vremurile noastre, a uni și a împăca sînt lucruri greu de realizat, care îți pot aduce mai mult adversitate decît prietenii. Mi se pare incredibil că, într-o lume ca a noastră, cu războaie la cîteva sute de kilometri de noi, cu atîta sărăcie și nesiguranță nu ne putem regăsi măcar cei ce sîntem de aceeași parte și măcar pînă ne vom regăsi limanul.

Interviu realizat de
GABRIELA ADAMEȘTEANU

EMIL CONSTANTINESCU

"Prima funcție a unui președinte este reprezentativitatea"

În ședința Consiliului CDR din 26 noiembrie, pe care jurnaliștii au pîndit-o dinafara ușilor închise, cu nasurile lipite de geamuri (dar și cu surse de înregistrare ascuse în sală), pe ordinea de zi s-a aflat: analiza campaniei electorale și a alegerilor parlamentare și prezidențiale și desemnarea noului președinte al CDR.

● Rezultatele analizelor aveau să fie comunicate în conferința de presă din 28 noiembrie, exagerat de lungă și lipsită de dinamism, dovedind că întîrzierea cu care CDR a acceptat transparența a lăsat urme care, printr-un antrenament viitor, ar trebui recuperate. Pe rînd, liderii CDR și-au exprimat punctele de vedere, situație sintetizată în intervenția sa de Nicolae Manolescu: "Lucrul important care s-a întîmplat alaltăieri a fost prima încercare de analiză a rezultatului alegerilor care s-a făcut în CDR. Și deocît să vorbim despre lupte surde și de alte bătălii de genul acesta, mi s-ar părea normal ca dumneavoastră să știți că s-au exprimat mai multe puncte de vedere cu privire la rezultatul alegerilor. Deci că a existat o confruntare de analize făcute de fiecare partid în parte. Am încercat să degajăm nu o concluzie comună, pentru că e greu să ne părăsim fiecare punctul de vedere și să-l adoptăm pe al celuilalt, dar să

încercăm să ne apropiem și pe această cale de ceea ce s-ar putea numi adevărul acestui eșec al nostru în alegeri".

● La punctul al doilea al ședinței din 26 noiembrie au avut loc discuțiile și votarea noului președinte al CDR. Emil Constantinescu a fost ales cu 15 voturi pentru și 3 abțineri. Au votat pentru: Dinu Patriciu (PNL-AT), Vintilă Brătianu (PNL-CD), Corneliu Coposu (PNTCD), Sergiu Cuneșu (PSDR), Csaba Takács (UDMR), Ana Blandiana (AC), C. T. Dumitrescu (AFDPR), Nicu Stăncescu (PUD), Mihai Grama (UDC), Traian Florea (Sindicatul politic "Fraternitatea"), Ovidiu Popescu (Asociația "21 Decembrie"), Simina Mezincescu (Mișcarea "România Viitoare"), Ion Bruckner (Solidaritatea Universitară), Bogdan Deac (Liga șomerilor) Alexandru Ionescu (Federația Ecologistă Română). Abțineri: Nicolae Manolescu (PAC), Otto Weber (PER), Bogdan Grabowski (UMRL). Potrivit declarațiilor ulterioare, cei care s-au abținut au făcut-o doar pentru că ar fi preferat ca regulamentul CDR, inclusiv maniera de succesiune la președinția CDR, să fie stabilite înaintea votării. În conferința de presă din 28 noiembrie, noul președinte CDR, Emil Constantinescu, a oferit precizări și în această privință:

● Mi-am luat angajamentul în fața Convenției ca în termen de o lună să elaborăm un protocol și un regulament de funcționare a CDR adecvat noii realități politice. Rolul președintelui este de a fi un liant între diferitele partide și formațiuni care alcătuiesc Convenția. Regulamentul se va concentra în primul rînd spre alcătuirea structurilor, spre asigurarea unei funcționări rapide a consiliului interparlamentar. Președintele va trebui să fie peste tot pentru a coordona.

● Convenția nu e un suprapartid, nimeni nu va da indicații, președintele va fi un moderator între partidele și asociațiile CDR. Prima funcție a unui președinte este reprezentativitatea.

● Cuvîntul doctrină n-ar trebui să repugne nimănui. Una din sarcinile CDR este de a ajuta la conturarea coerentă a doctrinelor politice, esențiale în orice spațiu democratic.

● Orice înfrîngere se datorează adversarului și greșelilor proprii.

● În România transformările sînt lente, dar serioase, și cred că peste cîțiva ani (nu mulți), România va putea să fie o țară democratică și cu o mentalitate de abordare a problemelor economice bazată pe competență și pe spiritul adevărat de întreprinzător. (G.A.)

ANDREEA PORĂ

Clauza se vede cu ochii lui Tom Lantos

Aflat la cea de-a treia vizită în România - precedentele nelăsîndu-i o impresie prea favorabilă -, congressmanul Tom Lantos, la curent, desigur, cu imaginea pe care "o parte a presei" i-a creat-o, cu protestele pe care atitudinea domniei sale le-a stîrnit și cu acuzele de lipsă de fair-play și lobby antiromănesc, s-a întîlnit atît cu liderii principalelor partide de opoziție, cit și cu Comisia de politică externă și dl. Teodor Moleșcanu. Intrevederile nu au avut ca scop, așa cum poate credeau unii, o explicație justificativă a poziției adoptate față de Clauza și nici asumarea vreunui angajament vizavi de sprijinirea acordării ei, ci culegerea de informații privind democratizarea României, respectarea drepturilor omului și ale minorităților, informații ce se vor concretiza într-un raport care va fi înaintat echipei Clinton-Gore. Decizia finală o va lua, evident, Congresul american și nu dl. Tom Lantos, care a declarat însă la sfîrșitul vizitei (ce a urmat unui turneu prin Slovacia, Serbia, Croația, Ungaria) că este încrezător în șansele pe care le are România pentru obținerea Clauzei. Șanse, care țin de noi și mai puțin de diverse... lobby-uri.

■ Minoritățile nu trebuie să devină cetățeni de mîna a doua

Încă de la începutul discuției pe care a avut-o cu Comisia de politică externă a Parlamentului, congressmanul american a precizat că un factor esențial pentru democratizarea din Europa de Est îl constituie economicul, cu atît mai mult, că acum, nu mai există un Plan Marshall. Deci în susținerea acestor țări ar trebui să se implice, pe lîngă SUA, și Anglia, Franța sau Germania. În acest context, nocivitatea unor atitudini extremiste este indiscutabilă, România aflîndu-se în fața a două alternative: linia Miloșevici, Mečar, Caurka, Funar sau modelul elvețian, echilibrat, tolerant și civilizant. ("Cred că dumneavoastră vreți să ajungeți ca Geneva, nu ca Sarajevo.") Faptul că extremismul trebuie combătut indiferent din ce direcție ar veni a fost ilustrat prin exemplul pamfletului d-lui Caurka (vicepreședintele partidului de guvernămînt maghiar), de existența căruia dl. Lantos a aflat în cursul unei vizite în Europa, pamflet care l-a determinat să ia imediat legătura cu oficialitățile maghiare și să convoace o conferință de presă în care l-a calificat drept "dezastruos" și "rău". Problemele nu se rezolvă prin izolarea minorităților, este de părere dl. Lantos, adevăr valabil atît pentru România, cit și pentru San Francisco, unde dînsul este senator. Confruntat în timpul campaniei cu o problemă de acest gen - minoritatea chineză din sudul San Francisco-ului, care reprezintă 1/3 din cei 600.000 de alegători, a cerut ca buletinele de vot să fie bilingve - și, contrar opiniei altor politicieni, domnia sa a satisfăcut doleanța, considerînd că nici o minoritate cu tradiție culturală și aport economic nu trebuie izolată și transformată în cetățeni de mîna a doua...

■ Dacă moderații se înțeleg, extremiștii nu vor mai avea treabă de făcut

Extremismul și șovinismul. Iată două probleme care au stat în centrul discuțiilor purtate cu liderii politici. Atît în întîlnirea de la PNTCD, cit și în cea de la PAC, ele au fost pe larg analizate și prezentate la realele lor proporții. "România este o țară stabilă, aceasta nu înseamnă că nu există probleme naționale, dar ele pot fi rezolvate cu înțelepciune și răbdare de ambele părți, nu prin simple declarații, ci prin gesturi politice. Există fără îndoială forme de extremism naționalist românesc, toată lumea îl cunoaște pe primarul Clujului, dar din păcate există și în UDMR oameni cu vederi extremiste. Problema este ca oamenii moderați și cu bun simț să se înțeleagă între ei și atunci extremiștii nu vor mai avea multă treabă de făcut. În general, extremiștii au credit numai la extremiști". (Nicolae Manolescu)

După părerea unor lideri ai opoziției, la mărirea tensiunilor etnice un însemnat aport și-a adus și RTV, considerată a fi dominată de guvern și președintele Iliescu. Dl. Lantos s-a arătat curios să afle cum se va putea remedia situația acestei instituții. Răspunsul unanim a fost: prin numirea unei persoane independente, postul fiind vacant în momentul de față.

■ Instituțiile fundamentale ale statului Sînt independente Justiția și Procuratura? s-a interesat dl. Lantos. Desigur, și s-a răspuns, în măsura în care președintele Curții Supreme și Procurorul șef sînt numiți de președintele Iliescu. S-a precizat că deși în Constituție există articole care condamnă extremismul, Procuratura nu a luat nici o măsură legală împotriva manifestărilor extremiste. În special cele din presă. Evident, nu a putut fi ocolită problema Securității, a cărei tristă faimă a traversat de mult Oceanul. Ca mai toți străinii care ne

vizitează țara și dl. Lantos a vrut să știe care este puterea de influență a Securității. "Securitatea s-a convertit. O parte din oamenii ei au devenit capitaliști care controlează economic, un fel de mafie economică, o altă parte s-a orientat spre structurile administrativ-politice. Spre deosebire de aceasta, armata a făcut curățenie", a precizat dl. N. Manolescu.

■ SUA ar trebui să trateze Moldova ca pe țările baltice

"Așa cum țările baltice au fost ocupate de sovietici în urma pactului Ribbentrop-Molotov, la fel s-a întîmplat și cu Moldova. Din păcate, SUA a făcut diferențe între acestea și Moldova. Noi înțelegem rațiunile strategice ale SUA și dorim ca România să fie o țară stabilă în această zonă de înfrîngere de drumuri." (Stelian Tănase)

Congressmanul american s-a interesat în acest context și de relațiile dintre România și Moldova, de posibilitatea unei unificări. "După 40 de ani de ruptură, românii de acolo se simt marginalizați, puțin rămași în urmă și se tem că o unire i-ar pune într-o situație foarte dificilă. Trebuie să se vindece de acest complex și România să devină o țară prosperă care să-i atragă." (N. Manolescu)

■ Doriți Clauza?

Cît de aproape vă aflați acum de îndeplinirea condițiilor de acordare a Clauzei? a vrut să știe dl. Lantos. "Putem fi mulțumiți față de modul cum au decurs alegerile nu credem că fraudele au modificat rezultatul, chiar dacă au existat unele suspiciuni. Și în ce privește drepturile omului s-au făcut progrese, numai cu Televiziunea Română și SRI nu s-a făcut mai nimic". (N. Manolescu)

S-a menționat totodată și faptul că presa este liberă, din păcate însă ea nu ajunge în mediul rural.

"Este foarte important să ieșim din sărăcie și aceasta se poate realiza cu foarte puțin efort din partea SUA. Mizeria produce doar comunism. Țările sărace votează la stînga, cu extremiștii, cu demagogii politici. Avem nevoie de ajutorul dvs. ca să putem pune instituțiile democratice în funcțiune." (N. Manolescu)

■ Nu știm cu ce impresii a plecat dl. Tom Lantos, se pare (și sperăm) bune, dar este evident după tipul de întrebări pe care le-a pus, că deși interesat în poziția strategică a României, deși dornic să ajute țările din Est, americanii nu vor da nimic numai pe aceste considerente. Extremismul, șovinismul, lipsa de libertate a Televiziunii atîrnă greu în balanță. La asta ar trebui să se gîndească "marii patrioți" atunci cînd li acuză pe alții.

La G.D.S. - Despre continuarea reformei

Acum mai bine de doi ani, Grupul pentru Dialog Social primea vizita d-lui Adrian Severin, proaspătul și impetuosul ministru al reformei din Guvernul Roman. În pofda discuțiilor intervenite, atmosfera a rămas destul de tensionată. La nu multă vreme de la mineriada din 1990, neîncrederea și suspiciunea se făceau puternic simțite. Sprijinul Grupului și, de ce nu, poate și al unei părți a opoziției pentru reforma economică angajată de guvernul FSN - lucru dorit de oaspete - nu s-a putut realiza.

Întâlnirea de acum câteva zile a Grupului cu dl. Mișu Negrițoiu, ministru de stat, responsabil cu reforma în noul guvern Văcăroiu, s-a petrecut în condiții asemănătoare formal, totuși foarte diferite în fapt de cele din 1990. Experiența tuturor participanților se schimbase, felul lor de a aprecia problemele societății românești era diferit. Inflația, șomajul, liberalizarea prețurilor, dificultățile privatizării, guvernarea Stolojan, două alegeri, redistribuirea forțelor politice, emergența național-comunismului - toate acestea au redefinit datele de la care a plecat discuția. România din 1992 este altceva decât România din 1990 și, firește, "the last but not the least", protagonistul era și el altul.

Impresia generală a fost că dl. Negrițoiu s-a aflat mai curând printre colegi. De altminteri, discuțiile au fost susținute cu predilecție de către economiști - precum Ilie Șerbănescu, Daniel Dăianu, Virgil Stoenescu, Urm Spineanu ori Vasile Pilat, dar și Adrian Severin. Analiza situației economiei românești, precum și schița reformei economice preconizate de dl. Negrițoiu au fost unanim acceptate și apreciate de către "experții" aparținând unor grupuri, curente și mai ales partide diferite. Nici măcar ideea unei implicări mai profunde a statului în procesul de reformă nu a mai speriat pe nimeni și nimeni nu s-a gândit s-o califice drept "dirijism". Pe de altă parte, trebuie spus că dl. Negrițoiu a cucerit prin afabilitate, calm și discreție; discursul său părea a aparține unuia om ce-și cunoaște meseria, dar vrea s-o și reinvețe practicînd-o. Era în același timp și discursul unuia om de curaj, conștient de obstacolele pe care are a le trece, dar care s-a decis să pomească la drum apelînd la ceea ce el a numit "angajament civic".

Deci nu suspiciunea, neîncrederea în intențiile, competența și hotărîrea d-lui Negrițoiu, cît și a altor "reformiști" din echipa sa au dominat discuțiile, ci temerea că intențiile și eforturile acestora vor fi zădărnicate fie de către președintele Iliescu, fie de către fruntașii FDSN, fie chiar în interiorul guvernului, deoarece, pînă la urmă, intențiile reformiste reale ale FDSN-ului par a rămîne modeste și incerte. Cu alte cuvinte, se exprima temerea că reforma economică nu va beneficia de susținerea politică necesară, astfel ea putînd fi blocată de îndată ce-și va fi depășit "mandatul" timid inițial și nemulțumirile sociale se vor fi amplificate.

Dl. Negrițoiu s-a arătat prudent dar optimist în privința sprijinului politic, așa cum s-a observat, sprijinul cel mai puternic pentru reformarea radicală a economiei românești se află chiar în gravitatea situației prezente. Toți factorii politici importanți par să fi înțeles că acum nu mai există alternativă la reformă.

Spre deosebire de ceea ce s-a întimplat acum doi ani, de data aceasta mesajul invitatului cred că nu a rămas fără ecou: în ultimă instanță, nu mai contează sub ce culori politice se face reforma economică, cu condiția ca ea să dea rezultate palpabile, pe care omul de rînd să le poată aprecia, determinîndu-i să-și redobîndească speranțele. De aceea, mi se pare că nu "tehnicienii" trebuie să stea la remorca oamenilor politici, ci invers, aceștia din urmă, cu umilitate și diminuid vacarmul pe care îl produc de obicei, trebuie să se pună, ei, în serviciul adevăraților "tehnicieni", înlăturînd asperitățile, blocajele psihologice, sociale și umane de tot felul, convingînd națiunea. Altfel nu va exista decît mizerie, extremism, autarhie, dictatură. Căci - și acesta îmi pare a fi tocmai mesajul esențial al întîlnirii de la Grupul pentru Dialog Social - reforma economică este un lucru mult prea grav, prea necesar și prea serios pentru a fi lăsată în continuare drept miză deziănțului nostru pocher politic.

ANDREI CORNEA

A fi oaspete la GDS

THOMAS KLEININGER: Astăzi se află în mijlocul nostru dl. Mișu Negrițoiu. Problema pe care ne-o punem cu toții este dacă reforma a început pînă acum. După cîte am înțeles, dl. Negrițoiu vede deja doi pași importanți făcuți. Primul este cel al modificării cadrului legislativ, fapt pe care îl atribuie guvernului Roman. Pasul al doilea ar fi transformările instituționale, care și ele ar fi în curs. Iar acum ne apropiem de reforma propriu-zisă, de economia reală. Nu sînt economist, dar acum am mult de-a face cu realitatea economiei noastre în calitate de director managerial la Editura Humanitas. Nu vă ascund că ne ciocnim de greutate imense, foarte multe venite de la guvern. Așadar, d-le Negrițoiu, ce șanse au cei ce vor într-adevăr să realizeze o economie de piață în România și care sînt șansele unei asemenea economii?

MIȘU NEGRITOIU: Pentru mine este o onoare să fiu în mijlocul Grupului pentru Dialog Social. Dacă societatea noastră a produs cîteva instituții de valoare în ultimii doi-trei ani, cred că GDS este una dintre ele, ca de altfel și revista "22". Vă

mărturisesc sincer că am privit cu nostalgie, din afară, la dezbaterile și la personalitățile reunite aici.

Economia românească, mai mult decît oricare alta din Europa Centrală, are un caracter pronunțat autarhic

Eu m-am ocupat îndeosebi cu probleme macro-economice și cred că pot măcar să schitez niște direcții și să acționez pentru construirea unor instituții, mecanisme și forme specifice economiei de piață. În elaborarea întregii noastre strategii am pornit de la următorul aspect: eu nu am susținut niciodată că noi sîntem la începutul reformei. Reforma este pornită. În doi ani am tras chiar niște concluzii, învățînd dintr-o experiență personală, dar și dintr-una a economiei și a societății în ansamblu. Economia românească se plasează într-un context central-european, cu un comportament de economie socialistă. Deși țările din zonă au multe lucruri în comun, sînt tot mai convins că diferențele dintre ele rămîn considerabile.

Drept pentru care, măsuri aplicate în Cehoslovacia sau Ungaria nu au aceleași efecte în România. În construcția strategiei de restructurare am plecat tocmai de la specificul economiei românești. Economia românească, mai mult decît oricare alta din Europa Centrală și de Est, are un caracter pronunțat autarhic. E o economie care și-a propus să producă orice și la indiferent ce costuri. De aici derivă și lipsa specializării internaționale. Niciodată în această economie nu s-a vorbit despre elementara lege economică a avantajelor comparative, care ar fi trebuit să determine dezvoltarea industrială. Din caracterul autarhic derivă, evident, un dezechilibru structural fundamental.

Cele trei tronsoane fundamentale ale reformei

Deci reforma trebuie să se realizeze pe trei tronsoane fundamentale: stabilizare macro-economică, transformările de sistem și ajustarea structurală sau sectorială. Reforma de sistem a început prin reforma instituțiilor la care s-au

adăugat liberalizarea prețurilor, înlăturarea subvențiilor, transformarea proprietății, măsurile de stabilizare economică, care erau absolut necesare și pe care guvernul Stolojan le-a accentuat în mod deosebit. Iată însă că economia reală nu a răspuns. S-a spus că ajustarea structurală ar fi trebuit să rezulte din liberalizarea prețurilor. La urma urmei, într-o economie cît de cît echilibrată, cum este chiar economia Cehiei, aceleași măsuri au produs o oarecare stabilitate, iar economia lor funcționează mai bine decît a noastră. La noi, ele au avut aproape un caracter invers: au întărit pozițiile de monopol care derivă dintr-un caracter autarhic evident, au accentuat dezechilibrele structurale, în special dezechilibrul energetic. Noi ne-am propus să accentuăm măsurile de ajustare sectorială și credem că acest proces trebuie să fie unul ordonat. Aici vîd eu rolul statului. De fapt, rolul statului a scăzut, printr-o retragere a instituțiilor de stat din administrarea curentă. Deci noi ne-am propus să reluăm programul de reformă, concentrîndu-ne pe cele trei tronsoane amintite, dar accentuînd ajustarea structurală. Pentru că liberalizarea prețurilor nu a condus singură la o ajustare structurală, așa cum speram.

Cinci priorități

Aș identifica acum cinci priorități.

1) O ajustare structurală de urgență, prin eliminarea sau măcar atenuarea dezechilibrului energetic foarte accentuat, însoțită de programe de protecție socială, tocmai pentru a evita o explozie care ar pune în pericol însăși reforma. Resursele cheltuite în sectoare unde se plătește chiar de 6-7 ori mai mult decît costurile reale raportate la prețurile pieței mondiale pot fi reorientate spre alte programe.

2) Ajustarea structurală sectorială pe termen mediu. Avem nevoie să definim avantajele comparative pentru economia românească. Și, potrivit acestor avantaje comparative, să determinăm sectoarele prioritare.

3) Restructurarea întreprinderilor societăților. Numai la nivel micro-economic vîd procesul de modernizare și re tehnologizare. În schița elaborată în 1990 privind tranziția la economia de piață am fost șocat de felul în care era abordată modernizarea și tehnologizarea. Ea era, pur și simplu, o dovadă de continuare a planurilor cincinale, prin globalismul său nediferențiat. În acest proces de modernizare se poate produce în același timp și privatizarea. Noi am făcut în programul de guvernare afișia că vrem să relansăm programul de investiții publice și private. Există resurse financiare în economie, bani disponibili, care de fapt nu pot fi orientați spre proiectele de investiții, pentru că nu există instituțiile care să-și asume responsabilitatea gestionării și investiții acestor resurse cu garanția că ele se vor regenera.

4) Privatizarea, restructurarea întreprinderilor și dezvoltarea sectorului privat sînt procese care merg mîna în mîna. Sînt necesare acele forme

instituționale - "societăți de management și investiții", "societăți de investiții", de felul fondurilor mutuale croate de cehi, de pildă, care sînt de ordinul zecilor, dacă nu chiar mai mult, și care de fapt gestionează procesul de privatizare.

5) În sfîrșit, se impune dezvoltarea noului sector privat, embrionul adevărat al economiei de piață. El se dezvoltă separat sau în paralel cu acțiunea de privatizare, prin apariția de întreprinderi noi, în special mici și mijlocii, a căror înregistrare va trebui să fie simplificată.

Eu văd privatizarea ca o procedură tehnică remarcabil de dificilă. Dacă nu vom ști să asimilăm o serie de proceduri tehnice, succesul nostru va fi modest.

Doresc să atragem specialiștii noștri cei mai buni, indiferent de apartenența lor politică în cadrul unui consiliu. Ne gîndim și la consultanți străini. De asemenea, considerăm programele de asistență internațională (PHARE, BIRD etc.) foarte importante.

Ideile dumneavoastră sînt și ale guvernului?

ILIE ȘERBĂNESCU: Dvs. ați vorbit la plural: noi. Înseamnă că ceea ce ne spuneți reprezintă programul guvernului sau sînt doar păreri dvs.?

MIȘU NEGRÎTOIU: Eu nu am venit aici în numele guvernului, ci în numele meu. Cînd am zis "noi", m-am bazat totuși pe două documente în care se regăsesc aceste idei, chiar dacă nu sub această formă: mesajul președintelui către Parlament și programul de guvernare.

ILIE ȘERBĂNESCU: Față de luări de poziție din partea altor guvernamentali, păreri dvs. (pe care le socotesc bune) sînt diferite. Credeți că va fi acceptat acest program în cadrul partidului de guvernămînt? Pe de altă parte, în cadrul programului de ajustare structurală de urgență, nu considerați că vor trebui închise mari întreprinderi consumatoare de energie și nerentabile?

ULM SPINEANU: D-le Negrițoiu, problema este dacă într-adevăr ideile dvs. vor fi însușite de către guvern, cu atît mai mult cu cît o ajustare structurală de urgență ce ar decupla mari consumatori de energie riscă să conducă la o explozie socială. Dl. Negrițoiu s-ar putea afla în cleștele reprezentat pe de o parte de necesitatea programului economic propus și, pe de altă parte, de limitele suportabilității sociale. În plus, programul FDSN conține prea puține valori economice solide.

Cum am putea ajuta pe cineva care, fără să reprezinte programul FDSN, poate proteja mersul înainte al reformei

ADRIAN SEVERIN: În privința reformei de sistem, guvernul Roman a făcut aproape tot ce s-a putut. Dar ne-am izbit de rezistența vechilor structuri. Iată de ce analiza raporturilor de putere rămîne esențială. Noi știm că dl. Negrițoiu nu reprezintă FDSN și că dînsul dorește continuarea reformei. Noi sprijinim acest proiect, dar ne temem că el va fi următorul sacrificat, iar, după opinia mea, primii care i se vor opune vor fi chiar colegii de cabinet. Mai adaug că, într-adevăr, ideea rețehnologizării globale este aberantă, și la ea se referea dintr-un reflex socializant celebra schiță Postolache. Guvernul Roman a distins cele trei componente ale reformei: reforma de sistem, reforma de structură și stabilizarea macro-economică. În ceea ce privește reforma de sistem, după părerea mea, s-a făcut aproape totul. A venit apoi guvernul Stolojan, care s-a concentrat asupra stabilizării macro-economice și a

făcut suficiente lucruri. În această perioadă, reforma de sistem nu a mai avansat deloc. Reforma e coerentă din punct de vedere al concepției. Incoerențele apar în aplicare, tocmai din cauza raporturilor de forță de la diverse paliere.

Pe de altă parte, trebuie să aducem dimensiunea sistemului privat la un nivel de masă critică, de minimum 50-60% în etapa imediat următoare. Ar trebui să ne gîndim cum putem ajuta pe cineva care, fără să reprezinte programul FDSN, poate proteja mersul înainte al reformei.

Cetățeanul de rînd și mersul înainte al reformei

DANIEL DĂIANU: Eu observ aici un viciu, nu numai al discuției noastre, ci al dezbaterii publice din societatea românească. Dincolo de gălăgia care se face, se exprimă poziții de partid, uitîndu-se cetățeanul. Noi trebuie să știm nu ce face un partid sau altul, ci cum trăiește și cum gîndește cetățeanul de rînd, pentru că reacția lui va fi motivată de ceea ce se întîmplă în societate. Aceasta va fi marea greutate a lui Mișu Negrițoiu: nu neapărat raportul dintre el și cei care

gîndesc la fel cu el și FDSN, ci modul cum va fi recepționat de către cetățean programul de continuare a reformei.

Rolul factorului politic

MIHAI ȘORA: Eu îmi aduc aminte de intervenția d-lui Severin de acum vreo doi ani. Am pus atunci o întrebare foarte simplă, care viza relația economicului cu politicul, la care dl. Severin nu mi-a dat răspuns atunci decît printr-un zîmbet destul de optimist. Întrebarea mea era: ce vă faceți cu tripleta prezidențială? Din acea tripletă făceau atunci parte dl. Bărlădeanu, dl. Dan Marțian și dl. Iliescu. Acum nu a mai rămas decît dl. Iliescu. Eu am pus aceea întrebare pentru că unul din mobilurile reformei economice, așa cum reieșea din expunerea d-lui Severin, era următorul: un îndemn adresat muncitorului să se îmbogățească pe o altă cale decît cea pe care fusese obișnuit pînă atunci. Ce m-a frapat atunci era contrastul de sută la sută în raport cu o declarație a președintelui Iliescu de cu o zi înainte, unde se vedeau clar idei de tip comunist. Deci întrebarea mea este: ce ne facem cu factorul politic?

Acceptarea programului de reformă depinde de puterea noastră de convingere

MIȘU NEGRÎTOIU: Pentru mine este o ocazie profesională unică de a participa la o guvernare care înseamnă continuarea reformei, dar și o datorie civică. Raporturile dintre mine și președintele Iliescu pînă acum sînt bune. În cursul mai multor întîlniri (dintre care ultima a fost acum cîteva zile cînd se elabora programul guvernului) am prezentat președintelui aceste probleme. Acceptarea acestui program depinde foarte mult de puterea de convingere pe care vom ști s-o avem.

M-am consultat și cu lideri FDSN, întrebînd care este criteriul economic al partidului și care este echipa care a elaborat programul. Am stat de vorbă cu vreo 7-8 personalități FDSN și ne-am înțeles foarte bine. Eu am spus odată că tranziția nu are culoare politică (am fost contrazis atunci de Dinu Patriciu, pe care îl înțeleg ca om politic), că nu este de stînga sau de dreapta, și că ar trebui să ne preocupe grija față de cetățean. Și am invitat la colaborare. Deci nu aș vrea să fie speculate prea mult două lucruri: diferența între ceea ce vrem noi să facem și programul FDSN, care ar putea suscita o opoziție subiectivă generatoare de blocaj; și, al doilea lucru, diferența dintre mine și primul-ministru. Deși noi avem un limbaj diferit, cred că ne completăm.

Eu plec de la ideea că pun în valoare tot ce pot și ce știu, dorind să îmi completez lipsurile prin colaboratori și prieteni care mă pot ajuta în sensul acesta.

Pînă una alta, anumite puncte de sprijin în platforma electorală a FDSN, cum ar fi limitarea capitalului străin la 49% sau crearea a un milion de locuri de muncă s-au uitat pe parcurs. Programul fiind alcătuit din cuvinte, eu îi scot esența, cataloghez și dezvolt ideile.

În privința ajustării structurale de urgență, a ține un sector minier la care minereul mă costă de șapte ori mai mult decît dacă l-aș importa, este inacceptabil. Se cîștigă mai mult dacă închid minele, reorientez aceste resurse, fie și plătindu-le minerilor salariul pe doi ani de aici încolo. Ar fi o variantă.

VASILE PILAT: Asta înseamnă că minerii să nu mai aibă nimic altceva de făcut decît să vină la București!

ADRIAN SEVERIN: Acesta este un proiect de acum doi ani și jumătate.

MIȘU NEGRÎTOIU: Ne-am gîndit la programe regionale.

ULM SPINEANU: Dar gîndiți-vă că zona aceea nu vă oferă alternativă de

locuri de muncă.

Variante pentru reconvertirea forței de muncă. Privatizare

MIȘU NEGRÎTOIU: Ne-am gîndit la două programe regionale - Baia Mare și Valea Jiului - privind industria, mediul înconjurător, agricultura, turismul, programe pentru care avem chiar sprijinul Pieței Comune. Am putea să reconvertim astfel o parte din forța de muncă.

Eu am datoria să vin cu o variantă constructivă.

În privința liberalizării prețurilor și a convertibilității existau două variante, una minimală și cealaltă maximală dintre care a fost aleasă cea din urmă, care nu este rea. Numai că nu am avut o rezervă valutară de 3-3,5 miliarde de dolari. S-a trecut la convertibilitate la începutul lui '92 fără această sumă.

Revenind la privatizare, dacă din punct de vedere tehnic procesul nu este credibil și transparent, se poate compromite ideea însăși. După cum, ideea corectă a autonomiei gestiunii întreprinderilor riscă să fie compromisă de proasta aplicare a Legii 15: nu s-au pus în acord drepturile și responsabilitățile managerilor. Orice ai zice, Adrian, a fost un neajuns al guvernării voastre, blocînd chiar procesul de privatizare.

ADRIAN SEVERIN: Sînt de acord că legea este prost aplicată, dar ea de fapt este bună.

DANIEL DĂIANU: Dacă a fost prost aplicată, înseamnă că a fost prost explicată.

ADRIAN SEVERIN: Cu asta sînt de acord.

Raportul insecuritate socială și reformă

MARIANA CELAC: La tristețile lui Daniel Dăianu în privința dezbaterilor noastre, aș adăuga-o pe a mea, o tristețe mai veche ce vine din faptul că arareori am coborît în subsolul conectorilor care s-au dezvoltat aici. În buna tradiție a unui arhitect, eu nu știu să aleg decît între variante generate de un demers explicit. Ar fi interesant să știm totuși cum au apărut și care sînt variantele între care s-a făcut alegerea. În final, marea problemă a programului (așa cum și-l propune echipa d-lui Negrițoiu) rămîne: care este cantitatea minimă de insecuritate socială pentru producerea unei mase maxime de reformă?

ANA ȘINCAI: Foarte recent s-a discutat în Parlament legea privitoare la data expirării înmînării certificatelor de privatizare. În ce măsură factorul politic poate obstrucționa etapele privatizării printr-o amîinare de o lună și ceva? În altă ordine de idei, ce se va întîmpla cu legea falimentului? Va fi ea evitată? Iar dacă nu, ideea de continuare a reformei nu va deveni impopulară?

Povestea înțeleptului indian

GABRIEL LIICEANU: Probabil știți cu toți povestea înțeleptului indian la care vine un discipol și îl întrebă ce este somnul. Acesta îi dă un răspuns și îi spune: "Dacă nu-ți place răspunsul meu, vino peste 33 de ani și o să-ți dau altul". După 33 de ani vine discipolul și îl întrebă din nou pe guru ce este somnul. Primește alt răspuns, guru îl întrebă dacă este satisfăcut și el spune că nu. "Atunci vino peste 33 de ani și am să-ți dau altul." Și lucrul se petrece așa, la nesfîrșit. Lucrul teribil pe care cred că îl trăim noi este că ne aflăm mereu într-un plan al declarațiilor și al intențiilor. Adică: tare mă tem că va trece nu numai viața mea, ci și a tuturor de aici și cel ce vor continua substanțialul GDS vor sta din nou de vorbă

(Continuare în pag.10)

La G.D.S. - Despre continuarea reformei

(Urmare din pag. 9)

cu cei ce vor fi în locul dvs., acolo unde sînteți acum, punînd din nou problema privatizării ș.a.m.d. Senzația pe care o avem, de doi ani și jumătate încoace, este că trăim în spatele unei perdele de fum, că am creat o perdea de vorbe cu care acoperim o realitate care nu are nimic comun cu discuțiile, conceptele și programele pe care le elaborăm.

Cum ar putea căpăta corp frumoasele proiecte?

Eu am admirat calmul cu care ați vorbit dvs., calmul pe care îl avea și dl. Severin în urmă cu doi ani. Acest calm pe mine mă

Varianta de economie de piață. Restructurare salarială

BOGDAN HOSSU: Vreau să fac o observație referitoare la ce a spus dl. ministru: nu există o singură formă de tranziție. Principiul este unic: trecerea la economia de piață. Dar economii de piață sînt mai multe, care variază de la economiile de piață de tip sud-american la o economie socială de piață de tip belgian. Și avem variante între aceste două extreme.

A doua problemă. În programul dvs. nu am văzut nimic despre restructurarea salarială, care are implicații deosebite din

"Rebeliunea cetățeanului"

DANIEL DĂIANU: Nu se înțelege că în această societate sînt o sumedenie de procese dincolo de controlul autorităților, oricare ar fi acestea. După 50 de ani, oamenii nu mai respectă autoritatea, morala, instituția în general. Există o veritabilă "rebeliune a cetățeanului". Iar noi ne propunem o reconstrucție instituțională cînd societățile occidentale au construit instituțional de-a lungul a sute de ani. Iar timpul nu poate fi comprimat. Dacă cerem foarte mult puterii și așteptăm mult de la ea, ar trebui înțeles că sînt niște limite dincolo de care nu se poate trece. Noi considerăm că după colapsul din decembrie '89 avem de-a face

sus, cît și de presiunea de jos. În ce măsură oameni ca dvs. au în vedere transparența în ceea ce vă propuneți să faceți?

VIRGIL STOENESCU: Într-o discuție de acum vreun an îmi exprimam scepticismul că statul poate face demonopolizarea. Și mă gîndeam la tendința permanentă de regenerare a birocratiei. Este bun optimismul d-lui Negrițoiu, dar vreau să-l întreb cum crede că poate face o ajustare pe termen mediu bazîndu-se pe avantaje și costuri comparative cînd este știut în teoria economică că asta presupune liber-schimbism. Substratul mesajului dvs. este teoria răului cel mai mic.

În acest moment, statul frustrază cetățeanul de libertatea de a lua decizii

MIȘU NEGRITOIU: Aș vrea să sintetizez răspunsurile la problemele ridicate aici. Într-o societate și o economie imperfecte noi vrem să jonglăm cu noțiuni perfecte. Într-un fel acționează teoria liberului-schimb, liberalismul economic într-o societate ce are structurate mecanismele unei economii de piață (indiferent care ar fi variantele acesteia), și altfel la noi. Nu putem aplica aceste concepte decît în momentul în care vom construi structura economiei de piață. Riscul este că statul ia decizii și face o restructurare în locul cetățeanului sau a agentului economic ce ar trebui să reacționeze într-un fel sau altul în condițiile unui mecanism de piață. Sînt de acord că trebuie să intervii pentru crearea instituțiilor și mecanismelor, a structurii de piață după care piața poate funcționa. De fapt, statul frustrază cetățeanul de libertatea de a lua o decizie.

Cînd ne-am propus să simplificăm procedura de înregistrare și funcționare a societăților am avut în vedere exact necazurile de zi cu zi.

Am învățat de la Stolojan transparența

Chiar dacă va suna declarativ, am învățat de la guvernul Stolojan transparența și ne propunem să o practicăm și noi. Stolojan transmitea un sentiment de încredere pentru că el, ca persoană, era foarte sigur pe el, pe ceea ce făcea. Dacă noi vom reuși sau nu să facem același lucru, nu vom putea să apreciem decît în timp.

Prelungirea intervalului de distribuire a certificatelor de proprietate nu a fost o inițiativă guvernamentală, dar noi am sprijinit-o dintr-un spirit de echitate pentru toți.

Procesul de restructurare pe termen mediu care, desigur, va fi un proces parțial, se corelează cu legea falimentului. Noi avem în vedere să promovăm legea falimentului.

Îndrăznesc să cred că peste doi sau trei ani voi putea măcar să vă privesc în față

M-am referit la avantajele comparative, dar eficiența, așa cum o înțelegem noi astăzi, nu va fi neapărat criteriul și nu ea va determina neapărat avantajul comparativ. Legea falimentului în sine nu va acționa fără o intervenție administrativă. Or, tocmai restructurarea micro-economică, combinată cu legea falimentului vor conduce la o curățire a cangrenelor acestei economii.

Nu am avut ca punct de plecare mai multe variante. A fost una singură.

În orice caz, aș îndrăzni să cred că peste doi sau trei ani voi putea măcar să vă privesc în față, că ceea ce voi fi întreprins nu va fi fost împotriva voinței mele și nu va fi reprezentat un compromis.

Foto: GINA MARIN

Mișu Negrițoiu, Ulm Spineanu și Daniel Dăianu

liniștește pentru o zi-două, dar apoi îmi spun din nou că toate acestea sînt o perdea de fum. Dacă dvs., ca ministru, ca aluzitor al acestui popor, v-ați asumat această sarcină, înseamnă că știți de la ce teribilă mizerie socială plecați și drama în care sîntem prinși cu toții, pentru ca frumoasele dvs. proiecte să capete un dram de realism. Eu nu aș fi vorbit dacă nu aș fi știut ce distanță imensă este între ce a visat, a propus, a promis să facă dl. Severin în urmă cu doi ani și ceea ce se întîmplă de fapt. Există imense obstacole administrative și birocratice în calea privatizării. Spre pildă, creditul acordat unei societăți private rentabile precum editura "Humanitas" se acordă în condiții mai grele decît cel acordat unei întreprinderi de stat. Dacă privatizarea ar fi dorită, ar fi normal să fie sprijinit, ar fi normal ca reușita noastră să fie diversificată, generalizată, dar eu constat că, dimpotrivă, este încuiată și izolată. Veniți cu un program de asistență socială și eu știu că producția României la ora actuală reprezintă 40% din ceea ce se producea în România în '89. Și atunci îmi pun problema: cum satisfacți programul de asistență socială cu o producție mult mai mică decît în urmă cu trei ani? Din impozite luate populației. Deci, eu capăt asistență socială, ca simplu cetățean, din propria mea impozitare. Eu mai știu, de asemenea, că realitatea este una singură, că există aceste imense întreprinderi care înghit orice, ca o gaură neagră, în care orice credit - intern sau extern - se duce fără urmă. Și dacă tot aurul lumii s-ar vărsa în economia românească, el ar fi absorbit în aceste structuri economice. Eu știu că toate salariile plătite la aceste instituții falimentare vin din impozitarea cetățenilor și mai ales din impozitarea prăpăditelor de instituții care merg bine și care încet-încet nu vor mai avea nici un interes să meargă bine dacă plusul lor se duce la minusul infinit al celorlalți. Deci dacă vă confrunțați cu această realitate, cum credeți că ideile pe care le-ați enunțat pot căpăta cît de cît corp? În ce măsură nu asistăm la o nouă declarație de intenții, în ce măsură nu am să vin peste 33 de ani să vă întreb din nou ce este somnul, deci ce este privatizarea?

punct de vedere social și economic. Dl. Dăianu are perfectă dreptate: dacă nu veți consulta partenerii sociali va exista un blocaj al sistemului prin lipsă de înțelegere.

Ce fel de stat va fi acela în stare să restructureze economia?

PAVEL CÂMPEANU: Aparțineți unei breșe foricite, care din cînd în cînd dă cite o mare figură care lasă dîră în istorie. Eu aparțin unei breșe, sociologia, care n-a lăsat altă dîră decît acuzația de a fi organizat '68 în Franța. Dvs. spuneți că preferați să păstrați o anumită distanță față de aspectul politic al implicării în această echipă. Dar faceți politică prin faptul că sînteți acolo. Partidul care exercită puterea pune problema vitală în mîna cuiva care nu aparține acestui partid, se disociază de responsabilitate, o transferă dvs. Eu cred că v-o transferă nu numai cu gînduri malefice, ci și pentru că, în realitate, nu există alternativă. Pentru că atunci cînd prezența prioritară nu plecați de la finalități, ci de la constrîngere. Constrîngerea fiind balanța energetică. Presupoziția întregii dvs. abordări este că guvernul, statul reprezintă agentul acreditat să facă această alegere pentru întreaga societate. Este adevărat că societatea nu dă semne convingătoare că ar crea instituții alternative, care să-și asume un asemenea rol. Dar asta, din punct de vedere al sociologiei, nu înlătură îngrijorarea. Din punctul de vedere al cetățeanului există două riscuri: unul ca dvs. să capotați și altul să aveți succes. Dacă aveți succes, ce fel de putere și ce fel de stat va fi acela în stare să restructureze o economie? Cît de capabili vom fi noi să-i limităm această putere demiurgică? Privit din afară, dvs. aveți un aliat foarte puternic, după părerea mea: faptul că toată lumea (presupunîndu-i și pe cei cu un minim de judecată din FDSN) s-a convins că structurile moștenite ale economiei nu pot fi funcționale.

cu alți oameni. Ignorăm și continuitatea și discontinuitatea.

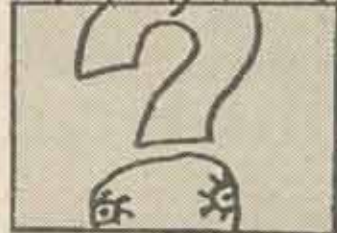
Cei prea nerăbdători sabotează în fapt reforma

VASILE PILAT: Noi uităm că este vorba de un proces cu caracter istoric, care trebuie judecat cu alte unități de măsură decît cele pe care ni le impune nerăbdarea noastră. Construcția instituțională, schimbarea mentalității cer timp. Dar e vorba și de acumularea de cunoștințe despre modul concret în care se poate transforma ceva. Structura aparatului de producție și a producției românești constituie o restricție inimaginabilă în crearea economiei de piață. Trebuie gîndită reforma de pe poziții realiste, pentru a nu ne pomeni cu un blocaj. Pentru a construi noile mecanisme este necesar ca procesul să fie condus. Lăsat să se desfășoare spontan, nu se va realiza. Absolutizarea mecanismelor pieței (din considerente politice sau chiar din neînțelegere) nu va face decît să îngreuneze efortul unor oameni (care mie mi s-au părut realiști, unii din cei prezenți în actuala echipă guvernamentală) de a îndrepta și a asigura o ușoară redresare a ceea ce se poate, ținînd cont de restricțiile obiective, efective. Cei prea nerăbdători sabotează în fapt reforma.

Transparență și stabilitate guvernamentală

GABRIEL ANDREESCU: Pentru că perioada prin care trecem este prin excelență instabilă, marele pericol este aventurismul. Din fericire, guvernele sînt obligate să fie mult mai serioase și mai responsabile decît lumea politică, care prin excelență este aventuristă. Nu știu dacă guvernul actual va reuși să asigure stabilitatea dorită măcar la nivelul reușit de guvernul anterior. Premierul Stolojan, în ciuda politicii, în defnitiv impopulare a căpătat un fel de încredere la nivelul cetățeanului. Ceea ce a adus în plus dl. Stolojan, printre alte elemente, a fost un plus de transparență. Am senzația că transparența rămîne unul dintre factorii fundamentali care apără structura guvernamentală atît de aventurismul de

SONDAJ DE
OPINIE

PAVEL CÂMPEANU

Alegerile prezidențiale: dezbaterea Tv

Foto: E. PĂRVU

Imperativul analizei

Alegerile au trecut - urmările lor rămân. Evaluarea acestor posibile urmări impune analiza riguroasă a evenimentului care stă la originea lor. În centrul unei astfel de analize, singur fundament al unei strategii politice plauzibile, se vor găsi rezultatele alegerilor încheiate și factorii care le-au condiționat. În privința alegerilor prezidențiale, dacă luăm în seamă experiența internațională, unul dintre acești factori l-ar fi putut constitui dezbaterea televizată dintre candidați. Analiza modului cum au fost pregătite, realizate și recepționate aceste dezbateri face parte, ca atare, din analiza generală a modului cum au fost organizate, cum s-au desfășurat și cum s-au încheiat alegerile din septembrie-octombrie 1992. Totodată, analiza dezbaterilor Tv poate reprezenta un document asupra comportamentelor electorale ale societății românești în momentul dat, precum și un repertoriu de informații utile pentru organizarea în viitor a unor transmisii de același gen.

Luminozitate scăzută

Felul cum Televiziunea Română s-a implicat în aceste alegeri a stârnit serioase aprehensiuni. Felul cum partidele politice au înțeles să folosească accesul la micul ecran, atât cât l-au obținut, a stârnit nu atât aprehensiuni, cât dezamăgiri. Între partidele care învinuiesc Televiziunea de toate păcatele și cele care o absolvă de orice păcat pare să se fi încheiat un pact nescriș: și unele și altele s-au forțat ca de foc de orice confruntare directă pe micul ecran. Sistemul partidelor politice în ansamblul lui și-a dobândit astfel un nou certificat de imaturitate, de care nu ducea cîtuși de puțin lipsă. Această strategie a confruntării fără înfruntare nu a format, cel puțin public, obiectul unei analize critice din partea celor care, practicînd-o, au contractat datoria de a o explica. Și astfel, campania Tv pentru alegerile parlamentare a degenerat într-un monoton spectacol de teatru absurd, de-a lungul căruia partidele politice se învergunau să pătrundă într-o arenă în care, odată ajunse, refuzau să se lupte.

Candidații la președinție erau prea puțini la număr și prea personal implicați pentru a putea reproduce acest tip de comportament. În același timp, ei acționau sub presiunea experienței internaționale care demonstrase virtuțile inegalabile ale dezbaterilor Tv pentru alegeri prezidențiale: nici un alt mecanism nu poate exercita într-un interval atât de scurt un impact atât de puternic asupra opiniei publice. Tocmai de aceea organizarea acestui fel de dezbateri este asumată în SUA de organizații non-politice, care se bucură de credibilitate în ochii publicului și ai protagoniștilor și care, în îndeplinirea acestui rol, se conformează unui set minim de reguli nescrise.

Nici una dintre aceste condiții nu a fost respectată cu prilejul primei dezbateri de acest fel din țara noastră, transmisă de TvR la 17 mai 1990. Îndepărtarea de normele internaționale începea cu faptul că responsabilitatea pentru realizarea transmisiei era asumată în mod direct și exclusiv de conducătorii din acea vreme ai TvR - persoane și instituție a căror imparțialitate era considerată cu mult scepticism. Așezată sub acest patronaj și desfășurată sub semnul improvizației și al parti-pris-ului, dezbaterea cu pricina a determinat totuși, după cum arată sondajele vremii, decizia de votare a 12% dintre alegători.

Starea de lucruri a evoluat însă, și în 1992 inițiatorul dezbaterii Tv nu a mai fost Televiziunea, ori un alt organism mai mult sau mai puțin guvernamental, ci o instituție a societății civile, "Pro Democrația". Trecută sub tăcere nu numai de TvR, ci și de presă, inițiativa a rămas anonimă, dar nu și ineficientă. Negocieri laborioase cu candidații și cu Televiziunea au condus în cele din urmă la acceptarea unui număr de reguli elementare cum ar fi: stabilirea de comun acord a moderatorilor, asigurarea discreției cu privire la întrebări, distribuirea egală a timpului alocat protagoniștilor pentru a răspunde etc.

Sondajul CIS care își propunea să evalueze impactul acestui apogeu al competiției pentru funcția supremă, s-a concentrat asupra ultimului episod: dezbaterea din 8 octombrie a.c., dinaintea celui de al doilea tur de scrutin. Cuprinzînd un eșantion de 1.242 persoane în vîrstă de peste 17 ani, domiciliat în ambele medii, din mai mult de jumătate dintre județele țării și din toate zonele geografice, sondajul a atins următoarele aspecte: dimensiunea audienței și eventuala ei fragmentare; evaluarea moderatorilor; ecoul transmisiei și influența ei asupra deciziei de votare; motivații ale acestei decizii.

Audiența

Dezbaterea finală Tv a fost urmărită în întregime sau în parte de 81% dintre persoanele intervievate, un procent care se plasează la nivelul audiențelor-record. Datorită acestei dimensiuni, transmisia respectivă nu a constituit numai un eveniment politic, ci și un eveniment televizual. Forța ei de atracție s-a dovedit variabilă de la o categorie socio-demografică la alta. Astfel, ea a fost vizionată de 86% dintre locuitorii orașelor, față de 75% dintre subiecții domiciliat în mediul rural; de 86% dintre cei în vîrstă de 40-50 de ani față de numai 76% dintre cei cu 10 ani mai vîrstnici (50-60 ani); de 92% dintre cadrele cu pregătire superioară față de 62% dintre agricultori etc. Constant ridicată, cota de audiență a dezbaterii a coborît cel mai mult în categoriile socio-demografice care aveau să-i acorde candidatului FDSN sprijinul cel mai larg. De aici prezumția că victoria d-lui Iliescu s-ar datorita prea puțin performanței sale din cursul amintitei dezbateri - o prezumție logică, dar care nu se va dovedi și validă.

Eficacitatea politică a unei asemenea dezbateri depinde de diverși factori, printre care durata ei. Parametrul duratei optime a fost neglijat atât în 1990 cît și în 1992, deși proiectul prezentat inițial de "Pro Democrația" atrăgea atenția asupra lui. Consecința: doar jumătate dintre subiecți au apreciat durata transmisiei din 8 octombrie ca potrivită. Procentul celor care au vizionat-o integral nu depășește procentul celor care au apreciat pozitiv durata ei. Constrația maximă a audienței s-a produs pe parcursul segmentului final al transmisiei.

Moderatorii

Prestația moderatorilor a fost abordată din trei unghiuri: oportunitatea întrebărilor, profesionalismul și obiectivitatea. 62% dintre intervievați - respectiv trei pătrimi dintre cei care au urmărit transmisia - apreciază că întrebările s-au orientat spre cele mai

arzătoare probleme ale țării și că deci au fost oportune. Profesionalismul moderatorilor a fost apreciat exact în aceeași proporție, cu alte cuvinte de marea majoritate a celor care au vizionat dezbaterea.

Nu la fel de favorabil a fost însă percepută de către public obiectivitatea moderatorilor. Doar ceva mai puțin de jumătate dintre subiecți admit că aceștia au fost nepărtinitori. Perceperea mult mai circumspectă a obiectivității decît a profesionalității moderatorilor li s-ar putea datora nu numai acestora, ci și poziției lor, de reprezentanți ai unei instituții a cărei independență față de putere suscită numeroase rezerve. Selectarea moderatorilor s-ar cuveni deci să ia în seamă nu numai darurile personale ale celor avuți în vedere, ci și apartenența lor instituțională.

Din jocul cifrelor se degajă încă o posibilă sugestie. Bănuiala că moderatorii ar fi fost parțial implicați în favoarea lui Iliescu? Întrebarea pare retorică, bunul-simț ne asigură că nu în favoarea candidatului CDR. Aici intervine însă un detaliu: procentul celor care exprimă această bănuială depășește procentul celor care au votat cu dl. Constantinescu. Concluzia: suspiciunea că moderatorii l-ar fi favorizat pe dl. Iliescu vine și din partea unor alegători care au votat cu dl. Iliescu. De aici sugestia menționată: bănuiala dependenței față de Președinție pare să apese mai greu asupra Televiziunii, care se lasă folosită, decît asupra Președinției, care o folosește.

Impactul

Efectele unei astfel de dezbateri pot fi estimate observînd fie comportamentele, fie comentariile pe care le generează. Din acest din urmă punct de vedere, transmisia în discuție pare să fi produs un efect considerabil: 75% dintre intervievați - virtual toți cei care au vizionat-o - declară că au discutat despre ea în familie sau cu prietenii. Acest transfer cvasi-integral din registrul comunicării Tv în cel al comunicării inter-personale reprezintă un fenomen rar întîlnit. El poate fi interpretat ca un indicator indirect al vivacității cu care opinia publică a reacționat la acest stimul. Aceasta este o reacție comunicatională. A existat însă și o reacție electorală propriu-zisă? Altfel spus: sînt oare alegători a căror decizie de vot a fost definitivată sub influența acestei transmisii? Iar dacă da, care a fost numărul lor, și în favoarea căruia dintre cei doi candidați a acționat cu precădere această influență?

O reacție de acest gen nu putea veni decît din partea alegătorilor care la

începerea dezbaterii finale nu erau încă pe deplin hotărîți cui să-i dea votul. În septembrie, conform sondajului CIS din luna respectivă, proporția indecișilor se ridica la 20% din eșantion. După eliminarea în turul I a patru din cei șase candidați inițiali, este probabil că această proporție a crescut. Șansa unei decizii electorale improvizate, adoptată ca răspuns la un impuls imediat, sporește odată cu numărul alegătorilor nehotărîți. Sub acest aspect, dezbaterea din 8 octombrie a fost transmisă în circumstanțe avantajoase. Efectul ei pare să fi fost substanțial. Proporția celor care declară că s-au hotărît în timpul dezbaterii cu care dintre cei doi candidați să voteze este de 16%, cu o treime mai mulți decît în 1990, reprezentînd aproape a șasea parte din întregul eșantion. Adoptarea deciziei sub impactul nemijlocit al transmisiei Tv a atins cotele cele mai ridicate printre muncitori: aproape un sfert, fiind practicat de două ori mai frecvent în mediul urban (66%) decît în rural (33%).

Cîștigătorul

Urmînd o tradiție de mult stabilită în Occident, sondajul CIS și-a propus să afle care dintre cei doi competitori a fost cîștigătorul dezbaterii Tv din 8 octombrie. Rezultatul: dintre cei 16% care s-au hotărît sub impulsul direct al respectivei transmisii au votat pentru Iliescu 10,5% și pentru Constantinescu 5,1%. Extrapolînd aceste procente la numărul total al voturilor valabil exprimate anunțat de BEC, se poate aproxima că dezbaterea Tv i-a adus candidatului FDSN peste 1.250.000 voturi, iar celui CDR cam 600.000, sporînd avantajul celui dintîi cu circa 650.000 voturi. După aceleași date BEC, avansul președintelui în funcție față de contracandidatul său a crescut în turul II cu peste 835.000 voturi; după datele sondajului menționat, trei sferturi din acest spor se datorează dezbaterii Tv.

Problema motivației se pune de la sine: prin ce virtuți demonstrate de-a lungul acestei dezbateri a izbutit candidatul celor trei trandafiri să-și atragă un sprijin cu atât mai larg decît oponentul său? Desigur, nu putea fi vorba de virtuți existente, ci de virtuți percepute cu atare; sondajul a propus 10 asemenea posibile calități - calm, credibilitate, carismă, competență, persuasiune etc., cerîndu-le intervievaților să indice pe care dintre ele a demonstrat-o fiecare candidat mai mult decît celălalt în cursul dezbaterii. În proporții variabile, toate cele 10 scoruri au fost favorabile d-lui Iliescu. Diferențele cele mai mari și cele mai mici s-au format la următorii itemi (în %):

	Iliescu	Constantinescu	Diferența
Maxime			
Mai bun cunoscător al situației din țară	59,4	18,6	40,8
Mai pornit contra celuilalt	52,5	19,6	32,9
Mai demn de încredere	51,2	25,1	26,1
Minime			
Mai atrăgător	35,6	32,0	3,6
Mai hotărît să îmbunătățească situația	40,5	33,1	7,4

Pe marginea acestor motivații - două remarci. Prima: un test privind însușirile comparative ale celor doi candidați, întreprins în august, a dat rezultate mult mai echilibrate. Concluzia: dezbaterea Tv nu a ameliorat, ci, în termenii relativi, mai curînd a deteriorat imaginea publică a d-lui Constantinescu. A doua remarcă: principalele dezavantaje atribuite acestuia nu se conectează în primul rînd cu trăsături psihice, ci cu elemente de strategie privind

fie campania prezidențială în general, fie în particular comportamentul adoptat pentru dezbaterea Tv.

Concluzia de ansamblu la cele de mai sus ar fi că dezbaterea finală Tv a avut o influență considerabilă, dar nu decisivă, asupra rezultatului alegerilor prezidențiale din 1992. Dacă rezultatele primului tur de scrutin ar fi fost mai strîmte, influența dezbaterii Tv ar fi putut deveni hotărîtoare.

Cu privire la replica Ministerului Afacerilor Externe

În "22", nr. 47 din 26.XI - 2.XII.1992, sînt publicate două comunicate de presă ale M.A.E. și scrisoarea d-lui Adrian Năstase către revistă, reacție la articolul "Politica de subsol" apărut (sub semnătura mea) într-un număr anterior. Oferind o întrebare pagină acestui răspuns, conducerea revistei arăta, cred, maxima ei onestitate; materialele trimise de M.A.E. asigură cititorului datele necesare interpretării, în mod adecvat, a subiectului polemicii.

Dl. Adrian Năstase îmi reproșează, pe bună dreptate, în scrisoarea domniei sale, felul cum m-am referit la o decizie a M.A.E. privind "contactele prefecturilor cu persoane străine". Precizarea "persoane străine oficiale" era necesară deoarece, ca să zic așa, nu-l tot una. Dar de la acest punct încolo argumentația d-lui Năstase își pierde valabilitatea:

1) Nu am spus, asemenea declarației UDMR de la Cluj, 26 oct. a.c., că prin solicitarea sa M.A.E. ar fi făcut un act nelegal sau neconstituțional. Evident - și am subliniat acest lucru în articolul meu - activitatea prefecturilor se supune controlului guvernamental. Însă în spațiul pe care-l permite legea într-o întrebare problematică a "spiritului a

cea ce se face". Solicitarea avizului M.A.E. în cazul unor contacte cu persoane oficiale străine constituie o **diformitate de funcționare**. Decizia blochează activitatea administrațiilor locale în relațiile cu partenerii străini. Îi ia spontaneitatea, promptitudinea. Din păcate, cetățeanul care nu cunoaște dinamica vieții regionale, locale, într-o societate liberă poate mai puțin să sesizeze "corsetul" creat prin cererea M.A.E., una dintre cele mai ferme (deși nespectaculoase) măsuri de revenire la regulile epocii revolute (obsesia controlului). Apoi demonstrează o proeminență a M.A.E. în raport cu celelalte ministere și departamente, în a vorbi și a hotărî în numele intereselor naționale, lucru iarăși nefiresc.

2) M.A.E. impune restricții asupra folosirii cuvîntului "TRANSILVANIA" (implicit "ARDEALUL") și asta reiese din comunicatul M.A.E., publicat în "22". În comunicat se vorbește de "TRANSILVANIA ca unitate teritorial-administrativă", dar completarea este irelevantă (pentru că nu este de văzut cum se poate face într-un document o astfel de specificare - decît dacă apar referiri la instituții administrative, sau entități analoge, ale Transilvaniei, ceea ce ar fi absurd). Deci practic orice document în

care apare cuvîntul "TRANSILVANIA" (care este totuși o realitate teritorială, istorică, culturală etc.) urmează să fie scos din atenția autorităților. Nu este aceasta o restricție? Nu este o astfel de normare lingvistică în spiritul lumii lui Orwell?

3) Deciziile M.A.E. țin de apărarea intereselor naționale, a integrității teritoriale și a caracterului unitar al țării, se susține în scrisoare. Nu este adevărat, d-le Adrian Năstase: M.A.E. nu a promovat, din păcate (e drept, nici nu o putea face singur), interesele naționale. Începînd cu ultimele zile din decembrie 1989, am fost contactat aproape continuu cu oameni politici, reprezentanți ai unor organisme internaționale, cu militanți civici străini. Am văzut, în acest interval de timp, cum politica unor forțe interne, al căror purtător de cuvînt a fost deseori M.A.E., a afectat stima pe care România o avea asigurată imediat după revoluție; a degradat imaginea ei pînă la nivelul foarte de jos despre care vorbesc azi pînă și responsabilii guvernamentali; a alungat prietenii și a făcut deseori dușmani. Această marginalizare în viața internațională reprezintă una din marile stingeri ale intereselor statului. Dumneavoastră vorbiți de pericole care planează asupra integrității naționale a României. Știu că există o semnificativă mișcare iredentistă ungară pe teritoriul Statelor Unite, cunosc evoluțiile naționaliste de la Budapesta. Dar cel care au incitat aceste tendințe, le-au dat argumente și energie sînt în primul rînd forțe politice interne, uneori manifestîndu-se prin M.A.E. Ca să dau un singur exemplu: dumneavoastră sînteți mai informat decît mulți alții despre avantajele create naționalismului maghiar de măsurile

primarului Gh. Funar; știți cum au circulat scrisorile de protest, la cîte organisme din lumea largă au ajuns. Ce a făcut guvernul român pentru a pune la punct acest iresponsabil care a atentat într-adevăr la poziția pe care o are România în raporturile de interes din Europa (contestarea măsurilor de către prefectul Clujului este o reacție binevenită dar insignifiantă față de amplitudinea pe care a luat-o cazul)? Chiar modul în care comunicatul M.A.E. se referă, separat, la Republica Ungară și alte state stimulează încordarea, invită la crearea unei situații speciale în raporturile cu țara de la Vest. Dumneavoastră mă acuzați prin scrisoare publică că folosesc în scopuri politice acest subiect. Care scopuri? De ce nu v-ați exprimat niciodată public (în particular v-am auzit, dovadă că înțelegeți), plecînd de la aceleași considerente, despre modul în care partidele extremiste joacă destinele țării pe interese joase, particulare?

V-am cunoscut, am avut ocazia să schimbăm împreună cîteva cuvinte. Aveți o anumită ținută, un anumit profesionalism. M-a mirat de mai mult timp faptul că oameni ca dumneavoastră ajung să se amestece cu personaje calificate, pe drept cuvînt, nebuni ai istoriei. Totuși, pînă la urmă, de dumneavoastră depinde să nu o faceți.

GABRIEL ANDREESCU

P.S. Cine afectează interesele naționale? Dacă conducerea Ministerului de Externe consideră că poate să suporte public o astfel de temă, Grupul pentru Dialog Social este gata să invite reprezentanți M.A.E. la o dezbatere, la care propunem și participarea unor lideri politici și personalități culturale.

Fundația Soros pentru o Societate Deschisă împreună cu Library of Congress, Washington, USA

Organizează un stagiul pentru bibliotecarii din Europa de Est care vor lucra, timp de trei luni, la Biblioteca Congresului din Washington, SUA. Aceștia se vor familiariza cu modul de organizare și metodele moderne de lucru în una din cele mai mari biblioteci din lume.

În același timp, programul este conceput ca un schimb de experiență și informații. Prezența unor bibliotecari din Europa de Est va fi un prilej pentru colegii lor americani de a afla despre existența în bibliotecile din această regiune a unor materiale necunoscute în SUA, starea actuală a bibliotecilor, surse de achiziții, contribuind în acest fel la dezvoltarea programelor de achiziții și schimb ale Bibliotecii Congresului. De asemenea, ei vor face cunoscute în țările lor materialele și colecțiile existente în Biblioteca Congresului.

Fundația Soros acoperă în totalitate cheltuielile acestui stagiul.

Sînt invitate să se înscrie pentru selecție persoane care lucrează în bibliotecile din România. O condiție importantă pentru a fi selectat este o bună cunoaștere a limbii engleze.

Programul nu se adresează cercetătorilor care vor să folosească materialul documentar din Biblioteca Congresului pentru propriile lor proiecte de cercetare.

Data limită pentru înscriere este 1 martie 1993

Coordonatorul de program este Mihai Farcaș.

Pentru informații și formulare de înscriere vă rugăm să vă adresați la unul din sediile Fundației Soros din:

● București: Calea Victoriei 133, CP 22-196, cod poștal 71102, telefon: (01) 6.50.63.25, fax: 3.12.02.84.

● Timișoara: Piața Operei 2, et.3, cod poștal 1900, telefon/fax: (0961) 36194.

● Iași: Bulevardul Copou 19, CP 1356, oficiul poștal 6, telefon: (0981) 47241, fax: 47100.

● Cluj: Str. Galaxiei 2, cod poștal 3400, telefon/fax: (0951) 17110.

MAFIIILE

Mafiile sînt organizații secrete, lacome de bani și de putere, violente etc. Domnesc prin teroare. Ele au acumulat averi, iar cifra lor de afaceri depășește pe cea a marilor companii multinaționale. Cum reacționează lumea la asta? La Roma, populația manifestă, la Tokyo se întocmesc legi speciale, la Paris guvernul își manifestă neliniștea și mobilizează comisia de redactare a legilor. Nu cumva prea tîrziu?

COSA NOSTRA ÎN SUA

Mina neagră apare în Louisiana, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd s-au reconstituit în clanuri mafiotice multe dintre familiile siciliene emigrate în SUA. Al Capone a creat "familiile moderne" la Chicago între 1920 și 1930.

Lucky LUCIANO

John GOTTI

Sindicatul șoferilor de camioane (teamsters) și din construcții (roofers) erau și ele controlate de Mafie în perioada aceea. Prima "comisie de control" asupra celor cinci clanuri americane a fost creată în 1931 de Lucky Luciano și n-a fost descoperită decît în 1957. După el, încep luptele pentru putere (succesorul Vito Genovese este asasinat de rivalul său, Anastasia) și apar și primii denunțatori (Joe Valachi și Franck Costello) care dezvăluie structura organizației. Peste 5.000 de "pocăiți" apar în urma programului federal al "protecției martorilor" lansat în 1970. O reglare de conturi celebră este asasinarea șefului de clan Paul Castellano la New York, în 1985, de către adjunctul său, John Gotti: evident, nu pentru acest motiv este el judecat și condamnat în 1992.

Mafia modernă este implantată mai ales la New York și Philadelphia. Ea se ocupă de: droguri, filme pornografice, jocuri clandestine, cumpărare și spălare de bani, pariuri în jocuri și sport, transporturi. Poliția a reușit să slăbească activitatea a 17 clanuri din 24, între 1986 și 1989.

Din Sicilia în toată Italia

Sicilienii au creat o putere, bazată pe secret, solidaritate, violență, din timpuri foarte vechi. (Înainte de a fi alipită Italiei, Sicilia cunoscuse ocupațiile greacă, cartagineză, romană, vizigotă, arabă, spaniolă.) Mișcarea denumită Mafia sau Cosa Nostra a devenit delincventă doar la începutul secolului al XX-lea. Mussolini, invidios pe influența ei, i-a dat lovituri puternice, dar în timpul guvernelor democrat-creștine, Mafia și-a redobîndit puterea; o dovadă concretă sînt recentele asasinări ale judecătorilor Falcone și Borsellino și a deputatului Salvo Lima, în ciuda mărturisirilor unor "pocăiți" precum Tommaso Buscetta. Calabria este zona în care operează organizația Ndrangheta și Napoli pentru Camorra. În regiunea Puglia pare să încerce să se instaleze o misterioasă organizație denumită Sfînta Coroană Unită.

Tommaso BUSCETTA

Bugetul pe 1992 al Mafiei siciliene: 18 miliardedolari. Activități: contrabandă, trafic de arme, jocuri clandestine, prostituție, falsificare de bani, trafic de droguri (în Italia), fraude, furturi, răpiri, șantaj. Numărul mafioților în Italia se consideră a fi de 15.000, 3.564 dintre ei fiind identificați în 1991. În Sicilia sînt cunoscute 142 de clanuri.

Salvatore RINA

DICTIONAR

MAFIA ITALIANĂ

Famiglia: clanul mafiot
Mafia sau Cosa Nostra: organizația
Cupola: structura supremă de coordonare și arbitraj
Capo: nașul
Consigliere: consilierul și confidentul nașului
Omertà: legea tăcerii, a cărei încălcare este pedepsită cu moartea
MAFIA JAPONEZĂ
Gumi'kaï: gangster
Kumicho: șef de bandă
So-honbucho: șeful statului major

Saiko-komon: șeful consilierilor
Waka gashira: adjunct
Komon: consilier
Fuku-honbucho: asistent al șefului de stat major
Kumicho-hito: secretar al șefului de bandă
Shingiu: administratori
Shateiga shira: șeful locotenenților
Shatei: locotenenți
Wak-ashu: proaspeți recruți
Sînt estimați 90.000 gangsteri grupați în 3.500 bande. Șefii celor trei mafii principale: Yamagushi-gumi, Inagawa-kai, Sumiyoshi-Rengo-Kai.

Yakuza este numele mafioților japonezi din Tokyo și Osaka, ale căror organizații imită pe cele ale samurailor (ritualuri, coduri etc.) și se prezintă drept apărătoare ale ordinii. Sub raport politic, mafiile japoneze au domnit sub fascism, iar în anii '50 s-au manifestat ca spărgătoare de grevă. Lumea afacerilor este domeniul lor de succes. O lege din 1992 pedepsește aspru crima organizată: din iunie 1993 va apărea și o lege contra spălării banilor.

Cifra de afaceri (care după unii experți ar putea fi multiplicată de 10 ori): 12 miliarde dolari. Activități: drog, jocuri, prostituție, pornografie, pariuri, trafic de influență, bursă, 350 de grupări de extremă dreaptă.

Prima analiză importantă făcută în SUA despre riscurile SIDA, studiul efectuat de cercetătorul Joseph Catania de la Universitatea California - San Francisco, finanțat de guvern și publicat în revista "Science", arată că în ultimii cinci ani 31 % dintre heterosexuali s-au expus la diferite grade de risc SIDA: în zonele marilor orașe, cifra de risc ajunge la 41 %.

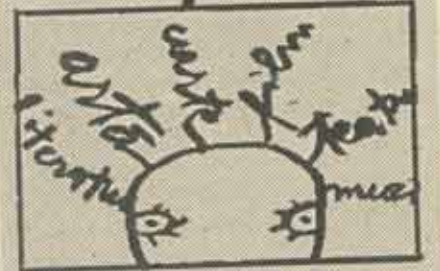
dar nu a fost verificată HIV; e) persoană care a folosit droguri intravenoase. 238.000 cazuri de persoane bolnave de SIDA (dintre care 15.521 heterosexuali - 9.238 femei și 5.983 bărbați) sînt raportate de centrele de control al sănătății. Potrivit raportului lui Catania, heterosexuali din SUA nu țin seama de avertismentele privitoare la pericolele SIDA: folosirea prezervativelor de către heterosexuali aflați în situații de risc este scăzută. Potrivit sondajului său, efectuat pe 10.000 heterosexuali (dintre care 60 % erau căsătoriți sau coabitau cu partenerul lor), prezervativele au fost anul trecut utilizate de: 17 % dintre cei cu parteneri multipli; 13 % dintre cei cu parteneri cu risc; 11 % dintre cei ce au făcut transfuzii și nu au fost testați. Concluzia raportului este că printr-un astfel de comportament, heterosexuali își pregătesc propria lor distrugere.

MAFIA SOVIETICĂ

Legată de nomenclatura locală, mafia sovietică a apărut în anii '50, sub Nikita Hrușciov. Economia paralelă este principala sa sursă de venituri, pentru că o mare parte dintre bunurile curente de consum și chiar mijloace de producție sînt deurnate. Caracteristică mafiei sovietice (și a altora din fostele țări satelite, inclusiv România) este simbioza dintre fostul partid comunist, miliardarii clandestini și lumea interlopă. Prin această rețea sînt corupți mulți dintre reprezentanții administrației de stat (procentul mafioților care lucrează cu statul este 1/3 în fosta Uniune Sovietică).

Cifra de afaceri în 1989: cca. 100 milioane ruble. Persoanele implicate în rețele mafiotice: cel puțin 30 milioane. Mafia a devenit una dintre cheile "economiei de piață" din Rusia.

Pagină realizată de L. NICHIFOR după "L'Express" (13 noiembrie 1992) și "USA Today"

Negoitescu a făcut planul unei istorii a literaturii române înainte de 1964, și anume în cei trei ani pe care i-a petrecut în închisoare. Acolo l-a prezentat, pare-se fără succes, intelectualilor din celulă. A persistat totuși, reușind să publice acest plan în 1968 în mensualul literar orădean *Familia*, profitând atât de perioada de efemeră liberalizare a semi-decenului, cât și de prezența în redacție a unor colegi și prieteni cum ar fi Radu Enescu, Nicolae Balotă, Ovidiu Cotruș, Gheorghe Grigurcu. Chiar și în acei ani apariția a stîrnit mînia autorităților comuniste, iar critici supuși acestora, cum ar fi printre alții Al. Piru și Valeriu Răpeanu, s-au grăbit să atace violent ideea. Au fost însă atunci și voci care i-au luat apărarea. Negoitescu a continuat să lucreze, cel puțin unul din volumele sale din anii '70, și anume *Analize și sinteze*, poate fi socotit travaliu pregătitor al *Istoriei*; după 1980, adică după expatrierea lui Negoitescu în Germania, o parte din emisiunile sale în limba română de la posturi de radio străine (*Europa Liberă*, BBC din Londra, *Deutsche Welle* de la Köln și altele) reprezintă fragmente din proiectul amplu al istoriei; să mai adaug aici conferințe sau cursuri ținute la Mûnster, la Heidelberg, la Paris și în alte părți. Probabil că nu se aștepta autorul să-și vadă în cele din urmă publicată această operă majoră tocmai în capitala țării sale natale, schimbată, cel puțin din punct de vedere cultural, în chip spectaculos față de deceniile trecute. Totodată însă, poate că nici la reacțiile ostile și la insultele (uneori infame) al căror obiect a devenit nu se va fi așteptat Negoitescu.

Evident, nu e greu să distingem iute defectele istoriei lui Negoitescu. Ea nu se înscrie în normele științei literare: lipsesc bibliografiile, lipsesc referințele critice. Contextul socio-istoric e sugerat cu zgîrcenie excesivă, metodologiile moderne, semioticile culturale sunt ignorate cu desăvîrșire, axiologia estetică domnește în chip autoritar. Scriitura e de o încruntată splendoare, precizia se învecinează cu obscuritatea, structura diverselor secțiuni e capricioasă, impredictibilă, ciufută aproape.

Într-un cuvînt, Negoitescu nu a scris (ca I. Rotaru) un manual din cele care, șapirografiate, să folosească studenților mai leneși la examene ca substitut de lectură a textelor originale. Nici nu a scris o carte delectabilă, amuzant-luxuriantă, ca a lui George Călinescu, o carte care să amintească de Bucureștii de odinioară ai tihnitelor grădini de vară și ai jocurilor nesfrîșite, libere și duioase, ale imaginației.

Avem în schimb o carte a erei comuniste, austeră și amară, îndrjită în apărarea frumosului și a binelui, o carte îngrijorată de soarta culturii române, o

carte a naufragiului și a izolării. *Istoria literaturii române* a lui Negoitescu e pe deplin lipsită atât de spirit festivist-laudativ și solemnitate canonică, cât și de rodomentadă carnavalescă și de agitație ludică. Într-un fel, este un manual de auto-critică națională. Or, dacă acest lucru e adevărat, ajungem aici la rădăcina problemei, la motivul principal al ostilităților viscerale pe care le observăm printre mulți cititori din România.

Într-adevăr, tema aceasta a autorilor și criticilor români ca instanță continuă de contestare a societății și a națiunii lor, ca un basso continuo al suspiciunii conștiinței naționale (de-dublată) față de sine revine insistent în paginile opului lui Negoitescu. (Mă abțin de la exemple, cititorul sînguincios le va găsi singur, dacă nu s-a ciocnit încă de pe acum, agasat, de ele.)

Nu se mulțumește însă cu atîta Negoitescu. Atunci cînd aceste personaje de vază ale operei sale nu se înscriu cu mîna proprie în *tematica* procesului de sfidare și de interogare critică, de punere sub semnul întrebării, se văd ele însele puse sub semnul întrebării. Cazul cel mai proeminent este cel al poetului romantic din secolul 19 care a ajuns de vreo cîteva decenii încoace prescurtare stenografică a identității naționale. În adevăr, astăzi o obiecție la adresa lui Eminescu este percepută de majoritatea intelectualilor români ca o declarație de război împotriva "ființei naționale". Nu este aceasta o situație sănătoasă, iar Negoitescu nici nu o acceptă. Autor al unei monografii excepționale despre meritele lui Eminescu în plămîuirea idiomurilor imaginative și reconstrucției

poetice a limbii române, Negoitescu nu-și ascunde totuși distanța adversarială față de ideologia naționalistă eminesciană ale cărei prelungiri au avut adesea, după cum știm, consecințe nefaste în istoria românilor.

Dacă Eminescu însuși nu este scutit de astfel de rezerve, cu atît mai reliefate apar

VIRGIL NEMOIANU

I. NEGOIȚESCU ȘI ISTORIA LITERARĂ A ROMÂNILOR

Foto: ION CUCU

ele cînd e vorba de alții, fie în propozițiile scurt retezate folosite pentru Văcărești, Vlahuță sau Eftimiu, fie în criticile implicite sau explicite la adresa unor Nicolae Iorga, Nae Ionescu sau Ion Barbu.

Toate aceste supărătoare elemente diferențatoare au totuși o coerență a lor, sunt ținute laolaltă de o anume orientare ideologică. Aceasta este, fără puțință de îndoială, opțiunea lui Negoitescu pentru europenitate, convingerea, împărtășită de numai o parte dintre cititorii săi, că locul cel mai potrivit al culturii române este ca rudă (fie chiar și ca rudă mai săracă) în familia valorilor și a standardelor de măsurare ale lumii apusene. Negoitescu se arată prielnic

tuturor acelor scriitori de limbă română care pot fi integrați cu mică dificultate printre colegii lor europeni. Așa ar fi Codru-Drăgușanu și Odobescu în secolul 19, așa ar fi, nițel mai tîrziu, Constantin Stere, Lucian Blaga și Tudor Vianu, așa ar fi mai ales scriitorii afiliați cercului Lovinescu, mișcare atît de generoasă în acomodarea și încurajarea tuturor minorităților, etnice sau sexuale, sub semnul profesionalității estetice și a inteligenței analitice. Se acordă, de pildă, în această *Istorie*, spațiu larg unor Dinu Nicodin, Victor Papilian, F. Aderca și I. Călugăru. Dar, chiar și dincolo de astfel de opțiuni, cartea lui Negoitescu este plină de surprize și de descoperiri, avînd tendința, nițel malițioasă, de a minimaliza valorile convențional acceptate și de a promova în schimb, de a atrage atenția măcar, asupra unor lucrări mai puțin cunoscute. Nu e nevoie să fii totdeauna de acord cu concluziile criticului: dar nu-i vei putea nega o lectură foarte conștiințioasă și completă, a literaturii române, dezbucînd într-o judecată originală, independentă.

Cum am putea rezuma mai bine și mai concis toate aceste trăsături distinctive ale *Istoriei* lui Negoitescu decît prin cuvîntul "anti-canonice"? Cultura română, societatea română, deci inevitabil și literatura română se află azi într-un moment de răscruce al existenței lor: ele au toate nevoile de restructurări foarte adînci, de reorientări existențiale, dacă vor să se înscrie în configurația democrației globalizate a secolului 21 și dacă nu vor cumva să rămînă la marginea drumului sau să se vadă supuse pericolului dispariției. Ei bine, în aceste condiții, un proces de revizuire generală, radicală, a trecutului istoriei culturale românești devine o imperioasă necesitate. Primul volum al *Istoriei* lui Nicolae Manolescu pare să meargă în această direcție. Tot așa *Istoria literaturii* a lui Negoitescu.

Îmi permit însă în concluzie următoarea critică: nu de faptul că sunt prea instigatori sau cutezători se cade să-i certăm pe autori ca I. Negoitescu, ci pentru că nu sunt mai intransigenți, mai tăioși, mai contestatori, mai inventivi. O viitoare societate democratică românească are nevoie de imagistică și de discursuri radical modificate, iar nu de un trecut al obignuștelor trîndave, al repetițiilor instituționalizate.

FLASH ART

Conferințe pe teme culturale organizate de Ambasada Română din Washington:

20 noiembrie 1992 - Violonistul Șerban Lupu, profesor la Universitatea din Illinois a conferențiat despre muzica românească. În încheierea seriei culturale, Cristina Buciu (vioară) și Horia Mihail (pian) au interpretat muzică de cameră.

3 decembrie 1992 - Criticul de film Petre Rado a vorbit despre modalitățile de funcționare ale cenzurii în cinematografie în perioada comunistă.

3 decembrie 1992 - Roxana Marcovici, critic și istoric de artă la Institutul de Artă Modernă din New York, s-a referit la relațiile dintre Brâncuși și tradiția

profundă a artei românești.

8 decembrie 1992 - David Kraus (Departamentul European al Bibliotecii Congresului SUA) se va referi la autorii români din secolul XIX, aflați în Biblioteca Congresului American.

Editura Albatros ne propune o nouă apariție interesantă - Bernard-Henri Lévy, *Elogiu intelectualilor* (1987), în traducerea lui Dan Petrescu. Lévy (n. 1948) face parte din generația "noilor filosofi" francezi care s-a afirmat în Franța la sfîrșitul deceniului 8. După experiența alinării necondiționate la "stînga", Lévy a denunțat cu sarcasm iluziile intelectualității franceze lovite de cecitate în fața realităților totalitarismului comunist. În prezentul volum autorul elogiază intelectualii, considerînd că prezența lor într-o cetate modernă este o "cheie a democrației" și renunțînd la

mai vechile-i opinii din *Barbaria* cu chip omenesc (1977), unde, sub înfrîurire maoistă, credea că o "republică a savanților" este de temut, pentru că "știința totală" a acestora ar fi însemnat și "controlul total", dacă, bineînțeles, savanții ar fi ajuns să conducă o republică. Cum însă republicile sînt departe de a se lăsa guvernate de intelectuali, B.-H. Lévy crede că și aceștia au o parte de vină pentru că, atîta vreme cît ei vor fi demisionari, locurile lăuate vacante n-au cum să nu fie ocupate de mediocri.

În zilele de 27 și 28 noiembrie a.c. s-a desfășurat la București, la Cercul Militar Central, Reuniunea miniștrilor responsabili cu problemele culturale din țările dunărene. Reuniunea s-a bucurat de patronajul Consiliului Europei și a beneficiat de asistență financiară din partea acestei organizații. Au participat miniștrii din Germania, Croația,

MAGDA CÂRNECI

Spre o filozofie a dizidenței *

Din "obligația de a reflecta pe marginea experiențelor ratate" se naște această tulburătoare carte a lui Gabriel Andreescu, apărută prin efortul meritoriu al editurii "Litera". Ea e în felul ei unică în peisajul editorial românesc. Unică prin ton, prin investiție intelectuală și mai ales prin acoperire umană. După cum se știe, Gabriel Andreescu face parte din specia rară la noi a extrem de puținelor disidenți reali ai regimului comunist, unul care a suferit nu doar mental și psihic pentru ideile sale. Iar între disidenții români, el ilustrează cazul rarissim al intelectualului care își propune să gândească sistematic și riguros asupra răului social și politic. Cartea sa reprezintă de aceea o încercare temeinică și izolată de a fundamenta o gândire politică disidentă în spațiul cultural românesc.

Experiența ratată asupra căreia reflectează Gabriel Andreescu este România anilor '80: cazul-limită în spațiul european pe care îl configurează degradarea civilizației românești, supusă aberanțelor constrîngerii ideologice comuniste, capriciilor unui dictator ieșit din rîndul normalității, involuției la toate nivelurile a vieții cotidiene, a instituțiilor, a reacțiilor individuale și colective, de amploarea negativă a cărora abia acum ne dăm poate seama. Andreescu își scrie textele în chiar acei ani, din impulsul irepresibil a două mărturisite sentimente îngemănate: sentimentul indignării pentru ruina națională și sentimentul intolerabilului pentru pasivitatea colectivă în fața acestei năruii generale. Din ele se naște nevoia unei reacții și a unui alt fel de "activism": din sentimentul insuportabil al culpei și al umilinței față de curgerea spre irevocabilul unui "abis colectiv", apare urgența autentică a meditației teoretice dar și a trecerii la act, la acțiunea de opoziție propriu-zisă.

Ce-l transformă pe un intelectual într-un disident politic? Ce alchimii interioare sînt necesare pentru a preschimba vocația meditației solitare și elevate în impulsul de a-ți asuma dificultatea și pericolul unui rol ingrat: cel de a trezi în conștiința comunitară reflecția autocritică și reflexul activ

Bulgaria, Ucraina, Ungaria, Austria, Slovacia, Moldova, România, iar din partea Consiliului Europei dl. Raymond Weber (director cu probleme de educație, cultură și sport). Proiectele dezbătute și adoptate sînt reunite sub genericul "Dunărea - spațiu cultural european" și au în vedere realizarea unor contacte culturale mai strînse între țările participante, ca un pas necesar către comunitatea culturală europeană. Ele vor fi înaintate Consiliului Europei, Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, UNESCO și altor organisme internaționale pentru sprijin financiar și de specialitate.

salvator? În cuprinsul cărții, Gabriel Andreescu face la un moment dat o mărturisire: "-Gulagul- lui Soljenițin m-a obligat să înțeleg că în Est deșteptarea existențială trece prin anticomunism". În cazul său, un instinct moral extrem de puternic și o incapacitate strict personală de a face concesii ori compromisuri în fața realității insuportabile se combină reactiv cu o disponibilitate remarcabilă pentru distanțare teoretică dar și pentru implicare spirituală: din chimismul acestor elemente are loc acea "prefacere lăuntrică" care-l face pe Andreescu un disident.

Căci e limpede că pentru el disidența e efectul unei exasperări lucide dar și fructul unei "metanoia", a unei "treziri" ori conversiuni interioare, care are forța unui act existențial capital.

Întrebîndu-se undeva de ce intelectualii români nu se angajează în opoziție și nu pricep ce au de făcut, Andreescu își răspunde cu înțelegere că nu au cum să înțeleagă pentru că sînt sensuri care implică întreaga ființă și ființa celor mai mulți e probabil fragilă pentru ele. Trebuie să treci printr-o "revoluție interioară" ca să ai curajul, energia și "nebulia" necesară unui asemenea salt uman temerar.

Cum o și declară, Gabriel Andreescu are în primul rînd orgoliul și exigența unei disidențe de tip intelectualist. Între celelalte mărturisiri, strigăte, dări de seamă jurnalistice, semnale de alarmă grăbite care au încercat să trezească conștiința națională sau internațională asupra dezastrului românesc, el vine cu dorința argumentației teoretice și a demonstrației intelectuale.

Îl predispoze pentru aceasta și formația sa în științele pozitive și apetitul autentic pentru filosofare. "Trebuie să ai disciplina continuă a întrebării și observației pentru ca esența lumii înconjurătoare să devină temă a conștiinței" declară autorul. El își propune nu atât să adune și să confrunte informații conjuncturale, cît să "înfrunte" solicitările experienței empirice, dar și cele ale teoriei sociale, să le ridice la un palier filosofic și astfel să încerce să schițeze o "teorie a dizidenței".

Textele sale, scrise între 1986 și 1989, sînt în majoritate comentarii la tezele sau cărțile unor gînditori importanți, care au însemnat cîteva "întîlniri admirabile" pentru autor: Vivekananda, cu exegeza sa despre Karma-Yoga, Orwell, cu romanul "1984", Claude Lévy-Strauss, cu "Tropice triste", Jaspers, cu "Conștiința culpei", Gabriel Liiceanu, cu "Jurnalul de la Păltiniș" etc. Aplicate cele mai multe la realitățile românești sau la problematica generală a marxismului, ele dezvoltă cu virtuozitate teme de natură axiologică sau fenomenologică, de filozofie socială sau culturală. Modelul orwellian îi oferă astfel un pattern fenomenologic aproape "ideal" pentru înțelegerea societății românești ceaușiste, deși nu uită să sublinieze

limitele oricărei comparații; teoria celor patru feluri de culpă a lui Jaspers sau teoria pasivității a lui Bukovski îl obligă să conștientizeze lucid pînă la tragic dezastrul inerției comunității românești ajunși în condiția incredibilă a unei populații cu reflexe de sclavi; teza structuralist etnografică a cantității de rău și de bine inerente oricărei alcătuirii sociale îl determină să demonstreze caracterul fundamental rău al regimului comunist datorat lipsei oricăror mecanisme de contracarare a tendințelor negative, existente în orice societate normală și viabilă; rădăcina hegeliană a marxismului îl ajută să argumenteze eroarea doctrinală a comunismului, transformată de istorie în perversitate socială și ajunși în contemporaneitate la o adevărată și malefică perversiune conceptuală și la formele "limbii de lemn"; și exemplele unor remarcabile corelații și analize ar putea continua.

Dar în mod esențial, plecînd de la idei filosofice cu grad înalt de abstracție și generalitate, textele ambiționează să propună scheme de interpretare și valorizare care să facă inteligibile și permeabile către sens fenomenele aberante ale degradatei realități comuniste românești, căreia îi definește lucid și sever delăsarea și balcanismul, masochismul etnic, sărăcia endemică și complexentă, împăcarea nedemnă cu starea de fapt, autoumilierea și tentația ratării istorice.

Din aceste premise vine stilul atît de caracteristic al acestor scrieri: riguros, aproape academic, cu înalte exigențe de raționalitate și obiectivitate, ca într-o demonstrație logică ce aplică niște axiome sau scheme date la o fenomenalitate empirică, pe care urmărește s-o ridice la o semnificație "înaltă", superioară. Fizician de formație, Gabriel Andreescu cultivă exigențe de etică profesională specifică, ce-l împing să caute rigorile științelor exacte în cîmpul mult mai lax, mai aproximativ al științelor sociale. Vocația sa filosofică reală îl determină să păstreze cu obstinație o "imaneță filozofică" a textului și să opună astfel mizeriei și opacității vulgare a fenomenelor studiate o căutată "urbanitate ideatică". Gabriel Andreescu pare să aibă oroare de simpla descriere fenomenală, de pura mărturie sentimentală, de acuza brutală, ori de invectiva defulatorie. Nici simplul eseu mărturisitor nu i se pare de ajuns

pentru gravitatea cauzei aflate în joc. Textele sale ar trebui să convingă prin argumentația ireproșabilă și prin elevația referințelor și a stilului. O natură umană fină și o formație culturală rafinată îl obligă la un discurs în care frumusețea frazării și a construcției provine din gravitatea judecării dar și din delicatetea formulării, iar veghea, autocenzura elimină discordanțele frustrării sau ale resentimentului.

Și totuși o fermitate și o vehemență bine strunite acordă un cert pathos acestor texte, în fond profund angajate. Ele provin dintr-o subiacentă "poetică a sufocării", mărturie a dramei omului moral și integru care se confruntă în istorie "cu răul standardizat, cu inechitatea devenită regulă socială, cu opresiunea consfințită prin lege". Tonul înalt acoperă prin formulări elevate și impersonale o rană profundă, aceea de a fi "o insulă de conștiință într-un ocean de disperare". Dar din aceeași exasperare fundamentală provine și energia subtil combativă a acestor studii ce vor să argumenteze și să instrumenteze teoretic acțiunea practică a autorului lor. În fața complexei "dialecticii a degradării" pe care realitatea totalitară o ilustrează aparent ireversibil, reflexele esențiale ale conștiinței duc spre o reinnoită chestionare a condiției umane. Reflecția filosofică e chemată atunci să ofere premisele unei depășiri a acestui "blocaj comunist" al istoriei. Întrînd pe teritoriul interzis al fenomenului românesc recent, ea nu putea decît să devină o "filozofie dizidentă", roprimată ca atare de regim. Dar, răspunzînd nevoilor și urgențelor vieții autohtone, ea propune și o "dizidență filozofică", o formă de înțelegere a filosofiei mai apropiată de filosofia socială, de filosofia acțiunii. O formă aplicată de filosofie care se vrea o "introducere în tematica unei filozofii a dizidenței".

Se poate pune întrebarea dacă pentru acest gen de filosofie există numai o diferență specifică față de alte forme de filosofare, sau există și un gen filosofic care s-o integreze unui cîmp filosofic sau spiritual mai vast. În opinia lui Gabriel Andreescu, dizidența din aștrile totalitare a fost și este chemată să unifice surse spirituale complementare: luciditatea rațională dar și comuniunea, inteligența analitică dar și simțul moral activ în real. Atunci genul ei proximo s-ar putea numi "ethosofia", o iubire înțelegătoare pentru toate palierele ethosului, care să însemne nu atît înălțarea singulară, prin filosofare, a individualității deasupra comunității, cît "revărsarea ei activă în demnitatea conștiinței și inconștientului colectiv".

Gabriel Andreescu este un disident doct, iar dizidența sa este savantă: dar noblețea stilului e confirmată de gesturile politice curajoase ale autorului de dinainte de decembrie 1989 și de prestația sa politică ulterioară. Această primă și în felul ei unică încercare de a fundamenta o teorie a dizidenței în spațiul politic și cultural românesc reprezintă fără îndoială una dintre cele mai remarcabile apariții editoriale ale anului.

* GABRIEL ANDREESCU, "Spre o filozofie a dizidenței", Editura "Litera", 1992.

JAPONIA ÎN 12 ZILE (II)

Modelul japonez este pentru japonezi

Am enumerat data trecută cîteva explicații pe care mi le-am oferit singură, văzînd cît de predominant tînăr arată lumea de pe străzile din Tokyo. 1. Ultimii ani de tinerete ale unei societăți pe cale de a îmbătrîni, precum surorile ei occidentale. Dezvoltarea economică a adus și aici emanciparea economică a femeii. În orarul de lucru japonez există jumătatea de normă (de dimineața pînă la ora 14 sau 15). Salariați de acest fel sînt primii de care firma se dispensează atunci cînd vrea să-și reducă personalul: majoritatea femeii care vor să-și cîștige "banul lor". Cu un astfel de orar, mai ales dacă serviciul se află relativ aproape de casă, femeile pot să-și asigure și viața de familie normală. Drumul pînă la serviciu (oricît ar fi de puse la punct autobuzele, metrourile, trenurile, etc.) adaugă o oră-două la timpul de lucru (desoari pînă seara) al japonezului.

Intr-o metropolă cu 12 milioane de locuitori, cei angrenați în normele de competitivitate obișnuite ajung noaptea tîrziu acasă, ca să plece din nou dimineața următoare. Nu-i de mirare că statisticile arătau o scădere a interesului tinerilor și tinerelor față de căsătorie, nici că familiile tinere preferă să aibă cel mult doi copii. Societatea de consum introduce alte aspirații și pentru instrucția copiilor. Învățămîntul particular, care poate începe de la grădiniță, este mai bun, dar și mai costisitor decît cel de stat. Neliniștea în fața unei societăți care a luat-o pe drumul îmbătrînirii mi-a exprimat-o administratorul unui cămin de bătrîni. În cămin se aflau acum cupluri (soț/soție, frate/soră), dar speranța de viață fiind mereu în creștere administratorul se așteaptă deja ca părinții și apoi copiii să ajungă a fi clienți aceleiași instituții, o societate tînără tot mai redusă trebuind însă să suporte cheltuielile crescînde ale unei populații neproductive. Nu știu cîtă realitate avea această neliniște, deocamdată însă ea nu era vizibilă nici pe străzi, nici în deciziile administrației: n-am aflat să fi existat o politică dirijată anume pentru creșterea ratei demografice (alocații substanțiale pentru mamels cu mai mulți copii etc.).

2) Inexistența gomașului în rîndul tineretului, determinată atît de interesul evident al firmelor pentru a angaja tineri, cît și de o bună organizare a liceelor și facultăților care toate pun la dispoziția viitorilor absolvenți din vreme locurile de muncă disponibile. Și la

Hitachi, și la compania tipografică Toppan Printing Co mi s-a spus că tinerii se calificaseră după angajare "la locul de muncă"; la Hitachi, ei își puteau și completa studiile, la cursuri serale făcute însă cu seriozitate. Absolventul de facultate avea din start un salariu mai mare decît absolventul de liceu. La 22 de ani, tînărul angajat al companiei Hitachi, absolvent de facultate, primea cca 30.000 dolari pe an. În acest salariu era inclus și bonus-ul - dat de două ori pe an, o dată în iunie și o dată în decembrie și reprezentînd ca sumă totală circa 7 salarii lunare. Bonus era un termen care revenea des în discuțiile japoneze despre lefuri. El era și un indiciu de sănătate al firmei. În clipa cînd firma era amenințată economic, pericolul se resimțea și în micșorarea bonus-ului primit de salariați. Diferența între marile companii și micile întreprinderi se manifestă și din acest punct de vedere; ca și din cel al stabilității locului de muncă. Free-lance-ul nu beneficiază de bonus. Bonus-ul se renegociază în momentul cînd îți schimbi serviciul (un motiv poate și el pentru vechimea neîntreruptă în aceeași instituție, un alt motiv fiind implicarea salariaților în reușita instituției). Salariile cresc automat, odată cu vechimea, în fiecare aprilie. La 36 de ani, un salariat fără facultate al companiei Hitachi ajungea cu salariul anual (plus bonus) la 40.000 dolari pe an.

Mă grăbesc însă să spun că în Japonia dolarul se traduce cu totul altfel în prețuri decît în România. Prețurile erau foarte ridicate și așa am înțeles ceea ce pentru economiști este o banalitate: cu cît situația economică a unei țări este mai bună, cu atît prețurile ei sînt mai mari. Yenul este o monedă puternică, a cărei valoare se află în creștere constantă față de dolar.

3. Sigur că m-am gîndit și la faptul că japonezii par mai puțin atinși de timp decît europenii.

Chiar lor le vine greu să-și ghidească unii altora vîrsta și, fiind mai rezistenți față de scleroză (constatărea administratorului de la azil) bătrînii japonezi își păstrează mai mult timp luciditatea decît cei europeni. Probabil bucătăria tradițională japoneză, foarte dietetică, are și ea un cuvînt de spus. Foarte răspîndit este așa-numitul sushi: cilindri mici de orez fierț înveliți într-o algă, la mijloc o legumă (castravete), deasupra icre de Mancuria, felii de pește crud, creveți, fructe de mare, omletă care se înmoaie într-un sos de soia. Multe sosuri, chiar cele care se toarnă peste frigărurile de pui, sînt dulci.

4. Oamenii mai în vîrstă îi pot întîlni mai puțin pe străzi și în metrou, poate și pentru că în mod automat salariul și ridicarea în ierarhie cresc odată cu vîrsta.

Compoziția politică a Camerei Reprezentanților la 27.02.1990

Partidul Liberal Democrat	286 locuri
Partidul Socialist al Japoniei	140 locuri
Komeito (Consiliul Național)	46 locuri
Partidul Social-Democrat la Japoniei	14 locuri
Federația Democrat Progresistă	5 locuri
Independenți	5
Locuri neocupate	0
TOTAL	512

Compoziția Camerei Consilierilor la 7.08.1989

Partidul Liberal Democrat	109 locuri
Partidul Socialist al Japoniei	72 locuri
Komeito (Consiliul Național)	21 locuri
Partidul Comunist Japonez	14 locuri
Rengo Sang'in	12 locuri
Partidul Social-Democrat Japonez	10 locuri
Sang'in Club	5 locuri
Asociația Contribuabililor și a Păcii	4 locuri
Independenți	5 locuri
Locuri neocupate	0
TOTAL	252

Alegerea Camerei Consilierilor

Alegerea consilierilor este organizată pe două nivele: 100 consilieri sînt aleși de întreaga națiune, iar 152 membri sînt aleși de 47 de districte electorale, fiecare alegînd de la 2 la 8 membri. În cazul Camerei Consilierilor, candidații trebuie să fi implinit 30 de ani. Fiecare alegător votează de două ori: o dată pe baza sistemului reprezentării proporționale, și o dată în cadrul districtului electoral de care aparține.

Trebuie menționat că, în anumite situații, Camera Reprezentanților poate fi dizolvată, dar Camera Consilierilor nu. Cînd Camera Reprezentanților este dizolvată, Camera Consilierilor își suspendă activitatea. Totuși, în cazuri de necesitate națională, Cabinetul o poate convoca în sesiune extraordinară. Măsurile adoptate într-o asemenea sesiune sînt provizorii și devin nule dacă nu sînt aprobate de Camera Reprezentanților în termen de 10 zile după deschiderea următoarei sesiuni a Dietei.

Sesiunile Dietei

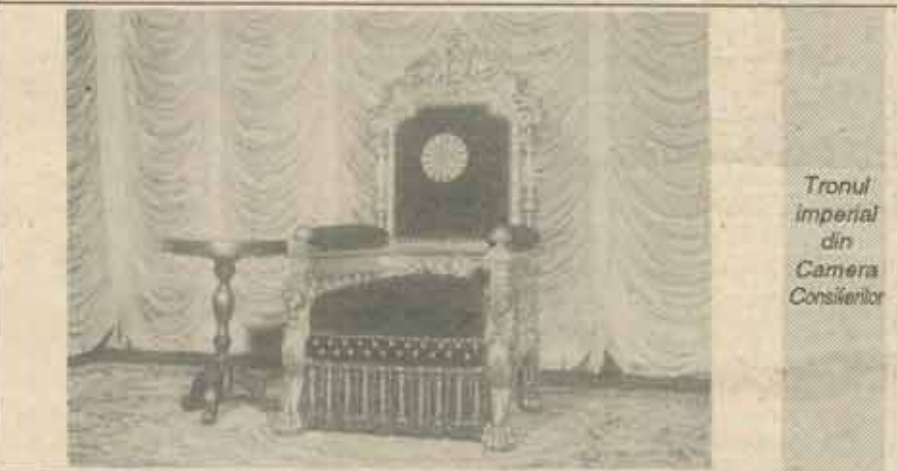
Există trei feluri de sesiuni: ordinară, extraordinară și specială. Împăratul convoacă fiecare sesiune cu avizul și

LUMEA

aprobarea Cabinetului.

O sesiune ordinară este convocată o dată pe an, în ianuarie, pe o durată de 150 zile. Cabinetul poate hotărî convocarea unei sesiuni extraordinare. Dacă cel puțin un sfert din membrii uneia din Camere o cer, Cabinetul trebuie să convoace o sesiune extraordinară. De obicei, sînt convocate două sesiuni extraordinare în fiecare an, vara și toamna. De asemenea, trebuie convocată o sesiune extraordinară după alegerile generale pentru Camera Reprezentanților sau după alegerile parțiale ale Camerei Consilierilor. O sesiune specială este convocată în termen de 30 de zile după o alegere generală a Camerei Reprezentanților provocată de dizolvarea celei anterioare. De asemenea, primul-ministru poate fi ales în cadrul unei sesiuni speciale dintre membrii Dietei, deoarece Cabinetul trebuie să demisioneze în bloc în cadrul convocării unei sesiuni speciale.

Tronul imperial din Camera Consilierilor

Luări de cuvînt

În timpul sesiunilor, Camera Reprezentanților ține ședințe plenare în zilele de marți, joi și vineri la ora 14, iar Camera Consilierilor, în dimineațele de luni, miercuri și vineri la ora 10.

Membrii care doresc să ia cuvîntul într-o ședință a Camerei sau într-un comitet trebuie să-și anunțe dinainte intenția, în afara situațiilor speciale.

Un membru nu poate pune mai mult de trei întrebări pe unul și același subiect într-o ședință plenară.

Votarea

Nici o decizie nu poate fi luată în Camera fără prezența a cel puțin unei treimi din numărul total de membri. Deciziile trebuie să întruiească majoritatea voturilor celor prezenți. Există trei tipuri diferite de votare: a) orală - se pune întrebarea "dacă există vreo obiecție"; b) prin ridicarea în picioare a celor care susțin problema în discuție; c) vot deschis - membrii Camerei introduc în urnă un jeton alb sau albastru, cu numele lor pe el. În timpul votului, ușile Camerei vor fi închise. În caz de egalitate de voturi în comitete, președintele comitetului are votul hotărîtor.

Dezacord între Camere

Un proiect adoptat de o Cameră trece la cealaltă Cameră. În general, un proiect devine lege după ce este acceptat de ambele Camere. Totuși, un proiect adoptat de Camera Reprezentanților, dar respins de Camera Consilierilor, devine lege după ce trece a doua oară prin Camera Reprezentanților, cu o majoritate

de două treimi. Aceeași prevedere se aplică și în cazul în care Camera Consilierilor nu a luat nici o hotărîre în decurs de 60 de zile de la primirea proiectului. În caz de dezacord, fiecare Cameră are dreptul să ceară întrunirea unui comitet comun, compus din 20 membri (cîte 10 pentru fiecare Cameră). Deciziile comitetului vor trebui luate cu o majoritate de două treimi. Ședințele vor fi conduse, alternativ, de doi președinți, fiecare ales de una din Camere.

Controlul executivului

a) voturi de încredere și de neîncredere

În cazul unui vot de neîncredere, Cabinetul demisionează în bloc sau Camera Reprezentanților este dizolvată. Dacă un membru al Camerei dorește să propună un vot de încredere sau de neîncredere, el trebuie să prezinte speaker-ului o propunere semnată de cel puțin 50 de susținători;

b) întrebări adresate Cabinetului

Pentru a adresa întrebări Cabinetului, membrii ambelor Camere trebuie să le prezinte în scris speaker-ului sau președintelui. Acesta va transmite Cabinetului, care trebuie să răspundă în termen de 7 zile sau, dacă acest lucru nu este posibil, să dea explicațiile convenite și să stabilească data cînd va putea prezenta răspunsul. Dacă problema este urgentă, răspunsul poate fi dat oral în Cameră;

c) investigații cu privire la Cabinet

Fiecare Cameră poate întreprinde investigații în legătură cu Cabinetul și poate cere audieri de martori, declarații și prezentări ale unor înregistrări.

Redacția "22": Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Gabriel Andreescu, Andrei Cornea (publiciști comentatori), Andreea Pora (șef secție), Oana Armeanu (redactor), Mariana Dinu (secretar general de redacție), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectura), Manuela Gheorghiu (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiuia (difuzare).

Responsabil de număr: Gabriela Adameșteanu

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.

ISSN-1220-5761

Tiparul executat la
TIPOREX srl
Tehnoredactare
computerizată
Vali Alexandru